

PÁZMÁNY PÉTER
KATOLIKUS EGYETEM
*Bölcsészet- és
Társadalomtudományi Kar*

VÁLTOZÁSOK A PEDAGÓGIÁBAN

A PEDAGÓGIA VÁLTOZÁSA II.

VITÉZ JÁNOS TANÁRKÉPZŐ KÖZPONT

2020. NOVEMBER 20.

Változások a pedagógiában – a pedagógia változása II.

Tudományos konferencia

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Vitéz János Tanárképző Központ
Óvó-és Tanítóképző Tanszék

Esztergom, Iohanneum
2020. november 20.

Program

9.00 - 9.10 Köszöntő

9.10-11.10 Az Eszterházy Károly Egyetem pedagógusképzési módszere az intézményi nevelés szolgálatában

11.10-13.10 Pedagógusképzés és kutatás a PPKE Vitéz János Tanárképző Központjában

13.10-13.20 Szünet

13.20-13.30 A tanulmánykötet bemutatása

13.30-15.50 Szekcióelőadások

Online találkozással: 16.00-17.00 TEAMS szakmai beszélgetés a szekciókban, vita a szekciók előadóinak részvételével

17.00 A konferencia zárása a szekciókban

SZEKCIÓK

Óvodai nevelés

Szekcióvezető: Dr. Miklós Ágnes Kata

Ábrahám Gréta: A gardneri interperszonális és intraperszonális intelligencia vizsgálata óvodáskorban

Dr. Tölgyessy Zsuzsanna: Ördögtől a Megváltóig: a gyermekkép változásai

Bocsiné Percze Andrea: Az óvoda-iskola átmenet aktuális pedagógiai kérdései

Dr. Szántó Bíborka: Az olvasás és írás képességének alapozása a romániai koragyermekkorai nevelés curriculumában

Habinyák Erzsébet: A hagyományörzés szerepe és helye a romániai magyar alternatív óvodai nevelési programokban

Dr. Miklós Ágnes Kata: Óvodai nevelés a COVID-19 idején

Tanári kompetenciák

Szekcióvezető: Moldován Szilvia

Dr. Szabó Csilla Mariann – Horváthné Lázár Gabriella: Tanári kompetenciák napjainkban: az adaptált TALIS felmérés eredményei – az igények és a valóság

Pásztor Éva: Az érzelmi intelligencia fejlesztése a tanórán, a tanári és tanulói hatékonyság jegyében

Szajli Claudia: Jövő-orientáció vizsgálata egyszülős és kétszülős családban nevelkedő serdülők körében

Dr. Barna Viktor: Felülnézetben – Vezetők a kollégiumpedagógusok kompetenciáiról

Dr. Kormos József: A filozófia és az etika, mint sajátos tantárgy

Moldován Szilvia: A játszótársam, mondd, akarsz-e lenni? A dogmatikus és a kritikai gondolkodás interpretációelméleti megközelítése a pedagógiai gyakorlatban

Természet és társadalomtudományok tanításának változása

Szekcióvezető: Fodor Richárd

Dr. Kaposi József: A történelmi műveltség – változó történelemtanítás

Dr. Kiss Gábor Ferenc: "Krónika", mint történelmi forrás videointerjús tananyaghoz

Fodor Richárd: Tudásunk mérhető mélysége? Taxonómikus szintek vizsgálatának lehetőségei brit tankönyvek didaktikai apparátusában

Dr. Horváth Katalin: Őrségi terepgyakorlatoknál alkalmazott projektoktatás hatékonyságának vizsgálata a gimnáziumi korosztály tehetséggondozása során

Dr. Ludányi Lajos: 13-14 éves tanulók kémiai részecskékről vallott elképzelései

Dr. Hollósi Hajnalka: Élménypedagógia kártyajátékokkal a Nyíregyházi Élménycentrumban

Csorba F. László: A természettudományos műveltség tartalma

A mentorálás változása

Szekcióvezető: Dr. Gombocz Orsolya

Lantos Tünde: A mentorálás jelentősége az óvodapedagógusok szakmai fejlődésében

Dr. Gombocz Orsolya: Mentortanárok munkájának támogatása a Tanárképző Tanszéken

Varga-Csikász Csenge: A drámapedagógiai szerepe a pedagógussá válás folyamatában

Tolnai Andrea: A kezdő tanár problémáinak különböző rétegei az iskolában, a digitális oktatás kihívásai

Dr. Karikó Sándor: Konformizmus, nonkonformizmus, nevelés

Pálkuti Anikó: Szent Benedek Regulája a XXI. századi oktatás iránytűje

Csizmadia Gertrúd: Mi is az a közösségépítő mentor? Új utak a pedagógiában, új szakok az egyetemen

Felsőoktatási helyzetkép

Szekcióvezető: Mongyi Norbert

Dr. Frang Gizella: Hitéletre nevelés a pedagógiában – egy új specializáció elé

Déri András-Gulyás Barnabás: Nemformális módszerek hozzájárulása a sikeres tanulási folyamatokhoz

Dr. Buhály Attila: Egy élet által kikényszerített reform tanulságai: szeminárium koronavírus idején

Megyeriné dr. Runyó Anna: Digitális eszközök használata Főiskolánkon (AVKF) az online oktatás során

Dr. Molnár-Tamus Viktória: Pedagógusszerepek változásai a 21. században

Dr. Barabási Tünde: A szakmai fejlődés megítélése otthontanulási élmények mentén pedagógusjelöltek körében

Tanítás és tanulás digitális környezetben

Szekcióvezető: Dr. Szőke-Milinte Enikő

Dr. Szőke-Milinte Enikő: Tanulási motiváció – digitális tanulás

Jaskóné Dr. Gácsi Mária: A 21. század pedagógiai nehézségei

Lerch-Cserei Judit: Médiaműveltség, médiakommunikációs tudatosság gyerekkorban.

Kutatási alapvetés az óvodai online foglalkozások vizsgálatához

Chira Csongor: Digitalizációs törekvések a magyar köznevelésben

Kuzma Gréta: A digitális történetmesélés alternatívái a középiskolában

Pivók Attila: A digitális oktatás nehézségei és a benne rejlő lehetőségek

Rudi Andrea: Az online tanítás sikerének titka, avagy hogyan lehet az iskolai távoktatás eredményes?

Czirok Ildikó: A digitális zeneoktatás motivációra gyakorolt hatásai

Művészet - zene - lelki egészség

Szekcióvezető: Horváth Mariann

Molnár Ágnes: Lehet másképp – régi-új módszerek az első osztályosok, az óvodások énektanításában

Gál Judit: Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés mozgásos, szabály és szerepjátékokkal

Ihász Kaifis Anna: Művészeti iskolában tanuló gyermekek motivációjáról, szocializációs jellemzőiről

Milanovich Lászlóné: Tanulmány a Cziráki Lajos komplex képzőművészeti megyei tanulmányi versenyről

Husvéth Laura: A változó világ kulcsa avagy "kép" es vagy (Digitális pedagógia és segédtudománya: ikonológia-ikonográfia)

Podlovics Éva Livia: Reziliencia az oktatásban

Idegen nyelvi nevelés

Szekcióvezető: Dr. Juhász Márta

Csőgér Lilla: A mondókák szerepe a kétnyelvű óvodai nevelésben

Karácsonyi Krisztina: Alsó tagozatos romani tankönyvek nyelvpedagógiai vizsgálata

Horváth Mariann: Hallásértés objektív mérése a közoktatásban. Fókuszban az angol és a német nyelvoktatás

Kovácsné dr. Duró Andrea: Középiskolások vélekedése az élményközpontú, angol és német nyelvű programokról

Dobrosi-Jelinek Piroska: Érettségi előtt álló gimnazisták idegennyelv-tanulási motivációi és eredményessége – egy szakdolgozati kutatás tanulságai

Dr. Juhász Márta: A német nemzetiségi népismereti tartalmak közvetítésének digitális lehetőségei

SZIMPÓZIUMOK

Az Eszterházy Károly Egyetem Pedagógus-képzési módszere az intézményi nevelés szolgálatában

Az Eszterházy Károly Egyetem az Észak-magyarországi régió önálló, többkarú és több campusú egyeteme, a magyar állami felsőoktatás meghatározó, dinamikusan fejlődő intézménye. A változó társadalmi igényekre érzékenyen reagálni képes, korszerű és minőségi oktatásunk őrzi a régió felsőoktatásának évszázadokra visszanyúló hagyományait és annak kulturális örökségére alapoz. Az Egyetem célja a gazdag kínálatú, folyamatosan magas színvonalú, rugalmas és átjárható képzés biztosítása, törekedve arra, hogy tanulmányaik befejezését követően a végzett hallgatók biztos munkaerő-piaci kompetenciákkal rendelkezzenek. 2018-ban az Eszterházy Károly Egyetem tanárképzésének újragondolása, átforgalmazása mellett döntött azért, hogy az oktatás területén kívánatos fejlesztési stratégia segítője legyen, olyan képzés biztosításával, amely igazodik és kiszolgálja a munkaerő-piaci igényeket. A magasabb szakmai tartalommal bíró oklevelek kibocsátása mellett célunk képzéseink minőségének további emelése is.

Ezen célok figyelembevételével készült el az Eszterházy-Pedagógusképzési modell, melyben a diszciplináris képzés mellett kiemelt szerepet kap a módszertan, valamint a gyakorlatorientált képzés.

A szimpózium célja a pedagógusképzés megújításának bemutatása, és az eddigi tapasztalatok, eredmények disszeminálása.

DR. PAJTÓKNÉ DR. TARI ILONA, rektor, a szimpózium elnöke

Az Eszterházy Károly Egyetem pedagógusképzési reformja

A pedagógusképzés több évtizedes hagyományára alapozva és a nemzetstratégiai célokat figyelembe véve a pedagógusképzés és -továbbképzés az Eszterházy Károly Egyetem fő profilja, amelynek fejlesztésében, a 21. század iskolájának kialakításában meghatározó, országos szerepet kívánunk betölteni. A hagyományos szakok mellett a művészeti, sporttudományi, informatikai képzések területén is színes, az aktuális kihívásokra gyorsan reagáló oktatási palettát jelenítünk meg és országosan elismert teljesítményt mutatunk fel. Emellett, a hátrányos helyzetű és fogyatékkal élő fiatalok számára jövőbe mutató életutat és a célok eléréséhez szükséges egyéni stratégiákat kínálunk. Szándékunk továbbá, hogy régióink meghatározó tudásközpontjává váljunk, a Kutatási és Fejlesztési Központunk révén az alkalmazott tudományok magas szintű művelését és a velünk kapcsolatban lévő intézmények, vállalatok, cégek színvonalas kiszolgálását érjük el. Egyetemünk a pedagógusképzés teljes portfóliójával rendelkezik (csecsemő és kisgyermeknevelő, óvodapedagógus, gyógypedagógia, tanító, tanár szakok, neveléstudományi doktori iskola), három campuson (Eger, Jászberény, Sárospatak) látjuk el az ehhez kapcsolódó oktatási feladatot. Közel húsz osztatlan közismereti tanárszak nyolcvanféle párosításban választható. Az új tantervi-tartalmi szabályozók kidolgozása az egyetemünkön működő *Oktatás 2030 Tanulástudományi Kutatócsoport* nevéhez kötődik. A *Komplex Alapprogram* a pedagógusok módszertani kultúrájának megújítását szolgálja, amelyen keresztül elősegítjük az élményalapú általános iskolai oktatás-nevelés megteremtését. A *Nemzeti Köznevelési Portál* megújítása, valamint a köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása is egyetemünk kiemelt feladata. Egyetemünk stratégiájának részét képezi, egy olyan *pedagógusképzési módszer* megalkotása és működtetése, amelynek célja a pedagógus mesterség elsajátítása, a hallgatók felkészítése az elméletben tanultak gyakorlati alkalmazására. Képzési rendszerünkben a gyakorlatorientáltság központi szerepet kap. Ennek jegyében újult meg a tanári modul tanterve. A tanárjelöltek

munkájának a segítésére támogató rendszert működtetünk, amelyben egyedülálló módon valósítjuk meg a mentorálást a gyakorló tanítás során, a hallgató, a szakvezető/mentorpedagógus és a szakmentor együttműködése által. Képzési rendszerünkben hangsúlyosan jelenik meg a gyakorlóiskolai feladatok egymásra épülő szervezése, együttműködés a külső gyakorlóléhelyekkel (partneriskolákkal), a belső és a külső összefüggő gyakorlat tartalmának, feladatainak összehangoltsága. A jó iskola, csak jó pedagógusok csapatmunkája által működik. Jó iskolában pedig, ahol boldog gyermekek és boldog pedagógusok alkotják az iskola közösséget, öröm a tanítás. **Mi ehhez nyújtunk segítséget.**

DR. K. NAGY EMESE, dékán, a szimpózium előadója

Az Eszterházy Károly Egyetem pedagógusképzés koncepciója és gyakorlata

Az iskolai nevelés-oktatás célja a képességek, jártasságok fejlesztése, a gyerekek viselkedésének a formálása, ismereteik bővítése és a munkaerő-piacra történő felkészítés. Az igények között jelenik meg a tanulók motiválása, munkáltatása, az érdeklődésre alapozó gondolkodásfejlesztés és a képzésnek az egyéni képességekhez történő igazítása. Az alkotó, innovatív gondolkodás fontossá válik, mivel többé már nem a tananyag memorizálására, hanem az ismereteknek a gyakorlatban való használatára van szükség. A személyre szabott nevelés, a tehetséggondozás alapvető követelmény, ugyanakkor a szociális érzékenység fejlődését segítő csoportmunka nélkülözhetetlen. A technológiai eszközök mind szélesebb körű elterjedése az oktatásban is kívánatos, amihez az iskoláknak és a tanároknak alkalmazkodniuk kell. Mindezen feladatok megvalósítása elképzelhetetlen az iskola, mint tanulószervezet támogatása nélkül. Az Eszterházy Károly Egyetem Tanárképzési Módszerének megalkotásakor fontosnak tartottuk a hallgatók gyakorlati képzését segítő tárgyak megalkotását, a meglévők igazítását. Mivel a pedagógiai-pszichológiai modul részeként kritériumkövetelmény, hogy a hallgató már az első évtől az utolsó félévvel bezárólag, heti rendszerességgel jelenjen meg a gyakorlati helyszínén, ezért a képzését segítő tantárgyakat a képzés teljes idejére határoztuk meg. A gyakorlati felkészítés az Eszterházy Károly Egyetem Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézete, valamint az egyetem által létrehozott partneriskola-hálózatában valósul meg. A partnerintézmények Eger és vonzáskörzetébe tartozó alap- és középfokú oktatási intézmények. A partneriskolák kiválasztására fokozott figyelmet fordítunk, de elsősorban nem iskolát, hanem a hallgatók felkészítésére alkalmas pedagógust keresünk. Az első 4, vagy 5 évben a hallgatók Eger és vonzáskörzetében lévő közoktatási intézményekben töltik gyakorlataikat. A végzős hallgatók lehetőség szerint a Gyakorlóiskolában teljesítik vizsgatanításukat. A hallgató a tanítás mesterségének elsajátítása során, folyamatosan együttműködik a mentoraival, oktatóival és hallgatótársaival. A gyakorlóléhelyen lelkiismeretesen végzi munkáját, segíti a diákokat. Figyelembe veszi a mentorai (szakvezető/mentorpedagógus és szakmentor) értékelését, folyamatosan követi a teljesítményét elemző saját reflexióját és tapasztalatait megosztja szakmai környezetével. Munkája során az elmélet és a gyakorlat szerves egységet képez. A szakvezető/mentorpedagógus és a szakmentor személyes kapcsolat kiépítésén keresztül nyújt közvetlen támogatást a gyakorlóléhelyen és az egyetemen. Emellett, mind a gyakorlóléhely, mind az egyetem, lehetőséget kínál számára tudományos munka végzésére.

DR. RÉVÉSZ LÁSZLÓ, főigazgató, a szimpózium előadója

A Komplex Alapprogram szerepe a pedagógusképzés megújításában

Az Egyetemen a pedagógusképzés szakmai, szervezeti és tudományos feladatainak összehangolását, valamint az elméleti és gyakorlati képzés szervezését a Pedagógusképző

Központ (PKK) biztosítja. Az egyetem stratégiai fontosságú célkitűzése a PKK fejlesztése. Ezek nyomán a PKK fejlesztési fókuszában a központ szakmai, tartalmi, tudományos és adminisztratív feladatainak további, a köznevelési rendszerrel való összehangolása és elmélyítése áll. A PKK koordinálásával valósul meg a Komplex Alapprogram beemelése az egyetem pedagógusképzési modelljébe. A Komplex Alapprogram célja, hogy egységes rendszerbe szervezzen olyan differenciált tanulásszervezési eljárásokat, amelyek kedvező irányba befolyásolják a tanulók iskolatapasztalatát, ezáltal elejét veszik a tanulás idő előtti megszakításának, a korai iskolaelhagyásnak. A program középpontba helyezi a státuszkezelésen alapuló tanulói képességfejlesztést, amelyhez további képességfejlesztő alprogramokat és adekvát tanítási stratégiát (Differenciált Fejlesztés Heterogén Tanulócsoportokban) kínál. Az alprogramok a kulcskompetenciák és a transzverzális készségek fejlesztését állítják középpontba, ezáltal hozzájárulnak a személyiség egészének fejlesztéséhez, és erősítik az iskola irányában kialakuló pozitív attitűdöt. A program kidolgozását követően több mint 300 iskola, 7000 pedagógusa csatlakozott már a programhoz. Az intézményi bevezetését követően két tanév valósult meg a program keretében. A program legfőbb eredményei, a tanulók tanulási motivációjának magas szinten tartása, a módszertani megújulás a pedagógusok esetében, valamint a különböző szociális héttérrel rendelkező tanulók együttnevelés lehetőségének biztosítása. A program pozitív eredményére építve alkalmasnak gondoljuk a pedagógusképzésbe történő beemelésre. A jelenleg a pedagógus-továbbképzésben működő hét képzés adaptálása a cél a pedagógusképzésre, ahol önálló kurzusok keretében sajátíthatják el a pedagógusjelöltek azon tartalmakat, melyek a gyakorlatban már jól működnek.

OLÁHNÉ DR. TÉGLÁSI ILONA, szak módszertan oktató, adjunktus, a szimpózium előadója

A szak módszertan helye, szerepe és jelentősége a pedagógusképzés megújításában

A pedagógusképzés, azon belül pedig a tanárképzés fontos területe a szak módszertani képzés. A diszciplináris és általános pedagógiai-pszichológiai ismeretek mellett a szak módszertani kurzusok biztosítják, hogy a leendő pedagógusok tudásukat az adott tantárgy tanításában át tudják adni a tanulóknak. Éppen ezért, ezeknek a kurzusoknak szerintünk a legújabb, az adott tantárgy tanítását befolyásoló elméletekre kell épülniük. Figyelembe kell venni a 21. századi tendenciákat, kihívásokat, folyamatosan követni kell az elméletek változásait.

Az elméleti ismereteket a hazai és külföldi oktatás valós tapasztalataival, gyakorlati szempontokkal kiegészítve, a közoktatás aktuális szabályozóinak megismertetésével a gyakorlati megvalósítás szempontjából releváns szak módszertani képzést szeretnénk biztosítani hallgatóink számára.

A hallgatókat fel kell készíteni a kompetencia alapú, differenciált fejlesztésre, melynek az adott tantárgy tanításának konkrét megvalósításán keresztül kell érvényesülni.

Az infokommunikációs eszközök és tartalmak használatának megismertetése, kipróbálásuk, részét kell, hogy képezze a szak módszertani kurzusoknak.

A módszertani kutatások követésével (szakirodalom, konferenciák) és saját kutatások folytatásával képesnek kell lenni a folyamatos megújulásra. A szak módszertani kurzusok tartalmának 2-3 évenkénti felülvizsgálatával követni kell az adott terület változásait. Lehetőség szerint bevonni a hallgatókat empirikus kutatásokba, projektekbe, melyek segítik a szakma iránti elköteleződést, és a szakdolgozati (esetleg TDK) témaválasztást is.

A szak módszertani kurzusoknak - összhangban a diszciplináris képzéssel - meg kell mutatni az adott tudományterület és annak tanítása közötti összefüggéseket, az elmélet és a gyakorlat összekapcsolódását.

LÉGRÁDINÉ KÓHÁZI TÍMEA, igazgató, a szimpózium előadója

A család szerepe a pedagógusképzés megújításában

A jövő pedagógusait olyan ismeretekkel és készségekkel kell ellátnunk, amely birtokában képesek lesznek a gyakorlatban hatékony iskolát működtetni. A leendő pedagógusokat nemcsak ezzel a tudással kell felvértezni, hanem a felelős attitűdöt is ki kell alakítani, amely a motivációjukat biztosítja. A hatékony iskola vizsgálatára irányuló kutatások mindegyikében fontos helyen szerepel az iskola és az iskolába járó tanulók családjai közti együttműködés minőségének vizsgálata. Az eredményességi kutatások rámutatnak, hogy a szülői háttér hatása meghatározó a tanulók teljesítményében. Ha az iskola a családot külön entitásként kezeli, a szülő és az iskola nem tud harmonikusan együttműködni. Míg ha az iskola és a szülők közt valós és sokrétű az együttműködés, akkor mindkét fél felismeri, hogy közös a felelősségük a gyermekek fejlődéséért. A szülői bevonódottság pozitívan befolyásolja a gyermekek iskolai teljesítményét és a tanuláshoz való viszonyukat. A pedagógusképzésben komplex feladat áll előttünk ezen a területen.

Ahhoz, hogy a leendő pedagógusok és a közülük kikerülő intézményvezetők feladatuk szerves részének tekintsék a családokkal, szülőkkel való együttműködés minőségének javítását, a pedagógusképzésben biztosítani kell a „család és iskola” tematikája számára a méltó helyet. Fontos megismernünk először is azt, hogy a hallgatók miként gondolkodnak a család és az intézmény kapcsolatáról, milyen tapasztalatokat hoznak magukkal, majd ezt a hozott tudást bővítenünk kell, és a képzés során ki kell alakítanunk az elkötelezettségüket a szülők iskolai életbe való bevonása terén. Munkánk ezzel nem ér véget, hiszen képessé is kell tennünk őket arra, hogy konkrét megoldásokat találjanak a különböző pedagógiai helyzetekben, illetve azt is meg kell számukra tanítani, hogy képesek legyenek tevékenységtervet kidolgozni jövőendő iskolájukban. Ezek a célok úgy valósulhatnak meg maradéktalanul a pedagógusképzésben, ha a gyakorlólhelyeken a hallgatók példaértékű modellt látnak, és a gyakorlólhely jó gyakorlatának elemei kiindulópontként szolgálhatnak akkor, amikor a végzett hallgatók saját maguk törekszenek optimális család-iskola kapcsolatra.

Át kell gondolni a jelenlegi általános gyakorlatot ezen a téren. Az iskolákban működnek szülői közösségek, melyeknek van véleményezési joguk bizonyos kérdésekben. Működnek a szülői értekezletek, fogadóórák. Léteznek szülői önszerveződéssel csoportok a közösségi médiában, ahol a szülők megvitatnak iskolai ügyeket. A szülők segítenek az otthoni feladatok megoldásában. Az iskolák sokszor számítnak a szülők önkéntes segítségére. Ezek hatékonyságának növelésére és a szülői-iskolai együttműködési lehetőségek kibővítésére szükség van. Nagy segítség lenne az iskoláknak, ha létezne egy kidolgozott standardrendszer, amely a következő területeken tartalmazná a család-iskola közti együttműködésre az elvárásokat: 1. bizalomteli iskolai légkör kialakítása, melynek alapja annak elfogadása, hogy az iskolai közösség a tanulók-pedagógusok-szülők közössége 2. hatékony, őszinte kommunikáció a szülők és az iskola között 3. a tanulók eredményességének támogatása a szülők bevonásával. Együtt a szülőkkel egy jobb iskoláért.

Pedagógusképzés és kutatás a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Tanárképző Központjában. A digitális oktatásra való átállás tapasztalatai a katolikus iskolákban

A szimpózium előadói:

Fodor Richárd – egyetemi tanársegéd

Horváth Mariann – egyetemi tanársegéd

Karainé dr. Gombocz Orsolya – egyetemi docens

Kamp Alfréd – óraadó oktató, kutató

Dr. habil. Kaposi József – egyetemi docens, MTA köztestületi tag

Dr. habil. Kormos József – egyetemi docens, MTA köztestületi tag

Mongyi Norbert – egyetemi tanársegéd

Szajli Claudia – egyetemi tanársegéd

Dr. Szőke-Milinte Enikő – egyetemi docens, MTA köztestületi tag

Opponens: Barcsák Marianna – intézetvezető, Katolikus Pedagógia Intézet

Egyetemünk 1635-ben alapított és azóta folyamatosan működő magyar universitas. Pázmány Péter esztergomi érsek az ország történelmének legtragikusabb éveiben, a török hódoltság korában, 1635-ben hozta létre a magyar oktatásügy és egyházi kultúra történetében korszakos jelentőségű egyetemet. Meggyőződése volt, hogy a nemzet fennmaradásának és erkölcsiségének biztosítéka a szellemi műveltség. Az általa alapított egyetem szellemi örökségét is vállalva vette fel intézményünk az ő nevét. Az egyetemet Nagyszombatból Mária Terézia helyezte át Budára. Az 1848-as reformok jegyében a pesti egyetem modern, autonóm oktatási központtá vált. Átmeneti korlátozó időszak után, 1860-ban visszanyerte régi jogait, s a XX. század elején a világ legszínvonalasabb egyetemei közé emelkedett. Az első világháború vérzivatarát és a Tanácsköztársaság korlátozó intézkedéseit túlélve, 1921-ben, a Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetem alapítójának, Pázmány Péternek nevét vette fel, melyet egészen 1950-ig viselhetett. 1950-ben állami utasításra elcsatolták a Római Katolikus Hittudományi Fakultást, s az önálló akadémia lett. 1951 elején államigazgatási okokból önálló egyetemmé vált az Orvostudományi Kar. Ekkor létrejött a mai Eötvös Loránd Tudományegyetem. A Pázmány nevet továbbra is viselő Hittudományi Kar mellett megalapított Bölcsészettudományi Kart a magyar országgyűlés 1993-ban ismerte el és jegyezte be, majd ezzel egy időben a Pázmány Péter Katolikus Egyetemet az államilag elismert egyetemek sorába iktatta.

A Vitéz János Tanárképző Központ 2013-ban jött létre, az esztergomi pedagógusképzés impozáns képzőhelyét integrálva folytatja az óvodapedagógus képzését, a tanítóképzését, a tanárképzését és tanártovábbképzését. Az esztergomi óvó- és tanítóképzés gyökerei nagyon szerteágazóak az 1842-ben alapított tanítóképzőével, az 1892-től működő óvónőképzőével, valamint az 1922-ben megszületett tanítónőképzőével. Az elmúlt évtizedekben, sőt lassan évszázadokban számos változáson átment pedagógusképzés, valamint a szinte összeszámolhatatlan név- és fenntartóváltáson átesett intézményrendszer esztergomi története 1842. november 3-án kezdődött el: ekkor nyitotta meg kapuit az Esztergomi Érseki Mesterképző, vagyis népiskolai tanítóképző intézet kezdetben a szenttamási elemi iskolában.

Mára, a Vitéz János Tanárképző Központban folyó pedagógusképzés meghatározó helyszíne a hazai pedagógusképzésnek. A rendszerváltozás után újrászerveződött és azóta kiterjedté vált katolikus iskolarendszer szükségessé teszi a katolikus pedagógusképzés legfontosabb képzőhelyének, Tanárképző Központunknak magas színvonalú szakmai munkáját. Képzésünkben a katolikus arculat megteremtésén túl fontos a korszerű, igényes és magas színvonalú oktató- és kutatómunka. Minőségcéljaink kötelezően előírják a hatékonyság folyamatos próbáját, a speciális céloknak való megfelelés mérlegelését, a kiképzett tanárok pedagógiai megfelelését, bevalását, s természetesen a nevelési folyamat keresztény alapjainak való megfelelést.

A tanárképzés mai felfogása sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonít a tanárrá válás folyamatában a tényleges iskolai gyakorlatnak, mint a korábbi koncepciók, s ennek megfelelően az iskolai gyakorlat időtartamát jelentősen megnövelte. Ez a változás kiemelten fontossá tette a gyakorló helyet biztosító iskola és a mentortanár jelentőségét. Tanárképző Központunk számára a kezdetektől fogva nyilvánvaló volt, hogy az iskolákat és a mentortanárokat munkájukat támogatnunk kell, ezért Mentor és Intézményvezetői műhelyt hoztunk létre. Hallgatóinknak és a velünk együttműködő gyakorló pedagógusok számára a Pázmány Pedagógus Klub nyújt szakmai fórumot.

A Vitéz János Tanárképző Központ Szakmódszertani kutatócsoportjának szakmai tevékenységéről az elmúlt hónapokban megjelent három kötete ad számot. A Neveléstudományi és gyakorlati kutatócsoport minden év novemberben tudományos konferencia keretében mutatja be aktuális kutatásait, ennek eredményeként született meg hat tanulmánykötet.

Legújabb kutatásunk *A digitális oktatásra való áttérés tapasztalatai* témáját a jelenlegi pedagógiai helyzet kényszerítette ki. A kutatási eredmények megvilágították a tanárok folyamatos digitális fejlődésének jelentőségét, az eszközök és források körültekintő kezelését és felhasználását, valamint a távoktatás során alkalmazható módszerek és tanulási tevékenységek típusait. A távoktatás során zajló tanári munkát több szempontból értelmeztük: iskolatípusonként, tanulási területenként és a pedagógus életpályamodellbeli fokozat alapján. A Katolikus Pedagógia Intézet támogatásával megvalósult, a katolikus iskolák részvételével lebonyolított kutatásunk eredményeivel elsősorban a katolikus iskolák számára szeretnénk visszajelzést adni a digitális oktatás tapasztalatairól. Úgy gondoljuk azonban, hogy munkánk jól beleilleszkedik a témában készült kutatások sorába, és így a tanárképzés tartalmi megújításához, a digitális oktatásra való felkészítéshez is hasznos információkkal szolgál.

SZEKCIÓELŐADÁSOK

ÁBRAHÁM GRÉTA PhD hallgató (Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola)

A gardneri interperszonális és intraperszonális intelligencia vizsgálata óvodáskorban

Az intézményes nevelés fontos feladata a családdal együttműködve a szociális készségek tudatos és tervszerű fejlesztése. Ennek célja, hogy a társadalmi beilleszkedéshez, a szakmai és a magánéleti sikerességhez szükséges szociális összetevők (motívumok, képességek, készségek, szokások, ismeretek és minták) hatékonyan tudjanak működni (Dezső 2011, Zsolnai 2015).

A család, mint környezeti tényező döntő fontosságú a szociális készségek kialakulásában. Ez a legelső emberi közösség, mely bevezet a társas viselkedés szokásrendjébe. A kulturális szokások, a szabályok és a külső elvárások elsajátítása is a családban történik (Bagdy 1977).

Hipotézisem, miszerint a hatékonyabb szociális készségekkel rendelkező óvoda, aki szeretetteljes és kiegyensúlyozott családban nevelkedik, csoportjában népszerűbb és több baráti kapcsolattal rendelkezik, beigazolódott. A család és a szociális kompetencia kapcsolatát taglaló vizsgálat során kérdőív, interjú és megfigyelés módszerét alkalmaztam, melyekből tisztán kivehetők voltak a szociális készségekből adódó különbségek.

Előadásom célja feltárni a szociális ügyesség és a család, mint befolyásoló tényező hatását. Ismertetem a felmérés során kapott eredményeket, valamint csokorba gyűjtve bemutatom azokat a szociális készségfejlesztő gyakorlatokat, melyeket az óvodapedagógusok könnyedén alkalmazhatnak a foglalkozások során, hiszen az óvodai élet számos lehetőséget kínál a gyermekek játékos fejlesztésére.

Munkám során szeretném felhívni a figyelmet a szociális kompetencia (Trower és mtsai 1978) óvodai fejlesztésére. A szociális készségeink minden téren befolyásolják és alakítják életünket, ezért minél korábban megtanuljuk kezelni azokat, annál teljesebb, sikeresebb és elfogadhatóbb életet élhetünk.

DR. BARABÁSI TÜNDE egyetemi docens (Babes-Bolyai Tudományegyetem Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozat, Románia)

A szakmai fejlődés megítélése otthontanulási élmények mentén pedagógusjelöltek körében

Azok a változások a pedagógiában, amelyek a z- és alfa-generáció tanulási és fejlesztési-nevelési igényei mentén lehetőségekként mutatkoztak ezidáig, 2020 márciusa után egyre inkább a teljes pedagógia újragondolására és változására/változtatására készítetik az érintetteket. Tanulmányunkban a változások pedagógusképzést érintő jellemzőit mutatjuk be a hallgatók tapasztalatainak keresztül, amelyeket az otthontanulás ideje alatt szereztek. Empirikus vizsgálatunk során ankét módszerre támaszkodva, a kutatási kérdéskörre vonatkozó saját készítésű kérdőív segítségével történt az online adatgyűjtés, az alábbi fókuszpontokkal: a kulcskompetenciák meghatározó volta és szükségessége; az online oktatás előnyei, hozadéka és ennek mintázatai a kulcskompetenciák és a szakmai kompetencia alakításában; az online tanuláshoz a leendő pedagógusok tanítással-tanulással kapcsolatos szemléletmódjára, és általában a szakmai fejlődésre gyakorolt hatása. A vizsgálati mintát a Babes-Bolyai Tudományegyetem Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozatának nappali és távoktatásos, alapképzéses és mesteris hallgatói képezték (N=171). A vizsgálat eredményei kirajzolják, hogy bár vannak árnyalati eltérések a képzési szint és forma mentén, összességében a hallgatók személyiségük fejlődésében általában, valamint az anyagi és ergonómiai dimenziókban egyértelműbben meg tudják ragadni az otthontanulás hozadékát, míg a szakmai

fejlődés vonatkozásában ez jóval alacsonyabb mértékű. Az eredményeink oktatókként a képzésoptimalizálási lehetőségeink sürgős számbavételére kell, hogy ösztönözzenek.

DR. BARNA VIKTOR kollégiumigazgató, kutatótanár (Pécsi Hajnóczy József Kollégium)

Felülnézetben – Vezetők a kollégiumpedagógusok kompetenciáiról

Egy – az előadó kutatótanári programjában szereplő, 2018. január-április között elvégzett – online kérdőíves felmérés eredménye szerint a középiskolai kollégiumi nevelőtanárok többnyire kedvezően ítélték, ítélik meg szakmai ismereteiket és gyakorlatukat.

Ennek az – alapvetően pozitív kicsengésű – „önértékelésnek” egyfajta kontrolljaként ugyanebben a témakörben interjúk készültek kollégiumi vezetőkkel, amelyek kiegészültek a különböző szakmai beszélgetéseken elhangzott vezetői véleményekkel.

A tizenkét vezetővel készített interjú, továbbá az informális beszélgetések tapasztalatainak elemzését követően lehetőség nyílt az említett kérdőíves kutatás és az interjúk eredményeinek összevetésére.

Az interjúalanyok kiválasztása során törekedtem arra, hogy a lehető legszélesebb kollégiumi kört tudják reprezentálni, azaz lehetőleg minden fontosabb paraméter (létszám, fenntartó, település, önállósági fok) szempontjából különböző kollégiumok vezetői szólalhassanak meg.

Az interjúkérdések tartalmilag igazodtak a korábban elvégzett vizsgálódás kérdésköreikhez. Eszerint a következő területekkel foglalkoztunk: A szabályozó dokumentumok ismerete; A korszerű pedagógusszerepekhez kapcsolódó fogalmi apparátus ismerete és azok fontosságának megítélése; A modern pedagógusszerepek tényleges alkalmazása; A nevelőtanárok kooperációja a kollégiumokban.

Az elvégzett összehasonlítás fontos információkkal szolgált a kutatótanári program elsődlegesnek tartott céljának eléréséhez, vagyis hogy megtudjuk, a hazai középiskolai kollégiumokban lehet-e alkalmazni a téma/jelenség-alapú foglalkozásszervezést (vö. Barna 2016, Barna 2019a, Barna 2019b, Garner 2015, Pálincás-Purgel 2017).

Az előadás során bemutatásra kerül a két vizsgálódás elemzése alapján kialakult kép, amely igazolta azt az alapvető előfeltételezést, hogy számos kollégiumpedagógus túlbecsülte saját szerepkészletét és kompetenciaszintjét. A végső konklúzióként megfogalmazható: a téma/jelenség-alapú kollégiumi foglalkozásszervezés csak azokban az intézményekben lehet valóságos alternatíva, amelyekben a vezetők aktív kezdeményezői az innovatív megoldásoknak, a nevelőtestületben pedig megjelenik az a „kritikus tömeg” amely tenni is hajlandó a kollégiumpedagógiai gyakorlat – korszerű pedagógusszerepekre épülő – megújításáért.

BOCSINÉ PERCZE ANDREA mesteroktató (Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar Tanító és Óvóképző Intézet, Eger)

Az óvoda-iskola átmenet aktuális pedagógiai kérdései

Fel kell készíteni az óvodás gyermekeket az iskolára? Mikor kezdődik az óvodában az iskolára való felkészítés? Bevezetésként ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban szeretném gondolataimat, véleményemet kifejezni. Előadásomban részletezem, hogy milyen képességek, készségek fejlesztése elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyermek iskolaéretté váljon. A szociális képességek közül kiemелendő az együttműködő készség, az értelmi képességek közül a döntési képesség, a kreativitás és problémamegoldó képesség fejlesztése. A testi képességek közül a nagymozgások és az összerendezett mozgás fejlesztése, a verbális készségek közül pedig a beszédbátorság és a szóbeli kommunikációs készség fejlesztése. Ezzel szorosan összefügg és a beiskolázással kapcsolatos törvényi változások miatt felértékelődött a gyermekek fejlődésének nyomon követése és írásbeli rögzítése. Mivel az óvodás gyermekek

legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége a játék, ezért a játék motivációs bázisára kell építeni az óvodapedagógusoknak és ki kell használni a játékban rejlő fejlesztési lehetőségeket, a játéknak a kreativitásra, szocializációs készségekre, döntési képességekre, mozgásra, verbalitásra, értelmi képességekre, kommunikációra és erkölcsi fejlődésre gyakorolt hatásait. Nagyon fontosnak tartom, hogy az óvodapedagógusok ismerjék az óvodáskorú gyermekek tanulási motívumait, tudják, hogy mi mindent kell megtenniük annak érdekében, hogy a gyermekek nyitottakká váljanak a tanulás iránt már az óvodában, majd ezt követően az iskolában. Ismerni kell az óvodás gyermekek tanulási folyamatára jellemző sajátosságokat, a motiváltságukat fenntartó pedagógiai hatásrendszert. Fontos szerepet tölt be az alkotó, konstruktív személyiség kialakulásában a módszerek megválasztása, a szervezési módok, az irányítás módja és a tanulás formája. Csak az a gyermek lesz motivált az iskolai tanulásra, aki az óvodában szívesen vesz részt az egyes tanulási tevékenységekben.

DR. BUHÁLY ATTILA főiskolai docens (Nyíregyházi Egyetem, Történettudományi és Filozófiai Intézet)

Egy élet által kikényszerített reform tanulságai: szeminárium koronavírus idején

Gyakran szokás mondani, hogy az élet a legjobb rendező. A 2019/20. tanév II. félévére került meghirdetésre az „Urtu története és kultúrája” című szeminárium a Nyíregyházi Egyetemen, történelemtanár szakos hallgatóknak. A kurzus a félév elején rendben elkezdődött, megtörtént a hallgatói referátumtémák megbeszélése, kiosztása, amikor a szorgalmi időszak ötödik hetében a COVID-19 koronavírus miatti világjárvány elérte Magyarországot, és bevezetésre kerültek a vírushelyzet miatti óvintézkedések.

A kialakult helyzet igencsak megbolygatta a megszokott oktatásszervezési, módszertani rutinokat az éppen futó kurzusok tekintetében. Messzire vezetne most arról szót ejteni, hogy mi is tulajdonképpen az a „rendszer”, ami a felsőoktatásban bevezetésre került 2020. március 11-től. A kormányrendelet még csak arról beszélt, hogy a felsőoktatási intézmények hallgatók általi látogatása tilos. Mind az intézményi, mind pedig a felsőoktatással kapcsolatos kommunikáció, médiaközlemények tekintetében a „távoktatás”, később a „távolléti oktatás”, „digitális munkarend”, esetleg idővel a „vészhelyzeti” vagy „veszélyhelyzeti oktatás” kifejezések kerültek elő. Nyilvánvalóan egy félév közben bekövetkezett *ad hoc* váltás esetén nem lehet elvárni a „távoktatásra” való áttérést a maga teljes valójában; az alábbi alapelveket és kérdéseket azonban célszerűnek tűnt feltenni az átállás pillanatában, ill. célszerűnek tűnik feltenni most is ahhoz, hogy reflektáljunk arra, mi is történt:

- Mi az a távoktatás valójában?
- Ehhez képest mit tudtunk (próbáltunk meg) megvalósítani?
- A "távoktatás" alapelveinek való megfeleltethetőség
- A (digitális) "eszköz" (önmagában még) nem "módszer"...
- ...de az eszköz lehetővé tesz bizonyos módszerek alkalmazását.

Az előadásban azt szeretnénk bemutatni, hogyan próbáltunk egy adott kurzus esetében módosítani az előzetes terveken, ill. hogyan kíséreltünk meg alkalmazkodni a kialakult helyzethez – levonva kicsit általánosabb következtetéseket is a felsőoktatás és a tanárképzés módszertani megújításának lehetősége és szükségessége tekintetében is.

CHIRA CSONGOR KORNÉL tanár (Dunakeszi Radnóti Miklós Gimnázium)

Digitalizációs törekvések a magyar köznevelésben

A digitalizáció, a digitális átállás vagy digitális transzformáció kifejezések megítélésem szerint a valódi történéseknél sokkal radikálisabb jelentéssel bíró fogalmak. A fogalomalkotás problematikáján túl ugyanakkor fontos felismerni, hogy az elektronikus környezetek

megjelenése a gazdaság, az ipar, a közigazgatás és az élet sok más területe mellett elérte az oktatást is.

A fenti folyamatok alakulásában fontos szerepet játszanak nemzetközi szervezetek iránymutató intézkedései, többek között az Európai Unió által 2009-ben kiadott „*Oktatás és képzés 2020*”. 2012-ben az Európai Bizottság fogalmazta meg „*Gondoljuk újra az oktatást*” címen célzottan a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében összeállított programját. Ugyanebben az évben „*Iskolák felmérése – IKT az oktatásban*” címen tanárok és diákok körében végeztek kutatást a rájuk jellemző IKT-eszközökhöz fűződő hozzáállásról, hozzáférésről, IKT-kompetenciákról. Ezt a kutatást 2019-ben megismételték. 2018-ban publikálta a Bizottság *Digitális Oktatási Cselekvési Terv* elnevezésű programját, ami meghatározta a digitális átalakulás lehetőségeit és kihívásait az oktatás területén.

Magyarország a *Digitális Jóléti Programon* belül fogalmazta meg *Digitális Oktatási Stratégiáját* 2016-ban, mely saját önmeghatározása okán is nyugodtan tekinthető iránymutatónak a magyar köznevelésben zajló digitalizációs törekvések terén.

CZIROK ILDIKÓ klasszikus gitár tanár az alapfokú művészetoktatásban (Gyulai Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti iskola)

A Digitális zeneoktatás motivációra gyakorolt hatásai

A COVID – 19 okán a magyar kormány digitális oktatást rendelt el, mely a zeneoktatást is érintette. Az online platformon zajló oktatás – beleértve a zeneoktatást is – nehézség elé állította a diákokat és az őket tanító pedagógusokat. A szerző által készített „Digitális zeneoktatás motivációra gyakorolt hatásai” likert skálás szülő – gyermek kérdőíve a motiváció három fő dimenziója – affektív, kognitív, effektív – illetve a Csíkszentmihályi Mihály (1975,1997) nevéhez fűződő flow áramlatélmény nyolc eleme alapján megfogalmazott itemekkel kívánta felmérni, hogyan élték meg a diákok az online platformon zajló zeneoktatást. Vizsgálat alá került milyen nehézségekkel szembesültek, eredményezett-e áramlatélményt. Áramlatélmény olyan aktív tevékenység közben jön létre, mely felkészültséget kíván, világos céljai vannak, biztosítja az azonnali visszacsatolás lehetőségét. A feladat jellegénél fogva a cselekvő személy teljes figyelmét igénybe veszi, külső és belső zavaró tényezők kizárása okán a tudata uralmára készíti, a tevékenységet végző személy cselekvés közben belemerül az általa végzett tevékenységbe. Az időérzete átalakul, és végül e hét elem autotelikus (auto=ön, telosz=cél) élményt okoz. (Csíkszentmihályi 1975). Az autotelikus szó jelentése: a cselekvő személy az adott tevékenységet magáért a tevékenységért végzi, a tevékenység maga okoz örömet. Csíkszentmihályi Mihály (1975, 1997) a zenélést áramlat tevékenységként jellemzi, mely indítója mindig belső motiváció. A kérdőívben vizsgálat alá kerül az online oktatás minőségi megvalósulása, célrendszere, szorongásra, motivációra gyakorolt hatása, összehasonlításra kerül a személyes – online oktatás hatékonysága. A szülői kérdőívet a Gyulai Erkel Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola intézményén belül 56-an, az országos szintre adaptált változatát 122-en töltötték ki. A kérdőív eredményei alapján megállapítható, hogy a növendékek többsége várja az online zeneórákat, sikerélmény éri őket. Ugyanakkor zavarja őket az óra során fellépő technikai probléma, előnyben részesítik a személyes oktatást. Az előadás során a szerző ismerteti kérdőívének eredményeit, az eredményekből levont konklúzióit és beszámol saját tapasztalatairól.

CSIZMADIA GERTRÚD tanár (Péterfy Sándor Evangélikus Iskola, Győr) – **DR. PONGRÁCZ ATTILA** egyetemi docens, a győri Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar dékánja

Mi is az a közösségépítő mentor? Új utak a pedagógiában, új szakok az egyetemeken

Ma tanítani kell a közösséget, amikor közösségi oldalak nyújtanak számunkra társas magányt, hazudnak ismerőst, rokont, rokonszenvet, és talán személyesen már nem lájkoljuk egymást annyira. Nem is tudjuk, ki az *egymás*. Csak a *magam*, *magad*, *maga* létezik. El kell utaznunk a határainkon túlra - ténylegesen és képletesen-, hogy megtapasztaljuk az együtt fogalmát. Egyre messzebb kell mennünk hozzá.

A közösségépítőkre tehát nagy feladat hárul. Szinte beláthatatlan a közösségek sorsa. Létezik még munkahelyi kollektíva, osztályközösség és baráti társaság? Olyan csapat, akik együtt fociznak, kézimunkáznak, gördeszkáznak vagy kertészkednek?

Hogyan és hol nyúlhat bele a közösségépítő szakember, vagy a tanár, az osztályfőnök, a pszichológus a fiatalok közösségi életébe? Hogyan formálhatja a közösséget indirekt módon? Mi lesz a jövő útja a közösségek építésében, azután, hogy a digitális oktatás, az online kapcsolatok kora lezárul, és ismét közeledhetünk egymáshoz maszk nélkül biztonságban? Hogyan tudja a felsőoktatás elősegíteni a társadalom újjászerveződését, és a nemzet újjászületését? Hogyan lehet előre tervezni, amikor az oktatás, a világ, örökös változásban van, és ez naponta megújulásra és önkontrollra készítet bennünket? Képesek vagyunk-e elköteleződni, áldozatokat hozni egy közösségért, vagy magányosak és elszigeteltek maradunk? Még nagyobb kérdés az, hogy képesek vagyunk-e másokat is hozzásegíteni a közösségi gondolkodáshoz, élményhez, az emberként való élethez? Mi ennek az útja? Tanítható és tanulható-e a közösség? Erre kerestünk választ szerző- és beszélgetőtársammal Dr. Pongrácz Attila egyetemi docenssel, a győri Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar dékánjával.

CSORBA F. LÁSZLÓ tanácsos (Oktatási Hivatal, Budapest)

A természettudományos műveltség tartalma

A természettudományos műveltség a közös műveltség része. Mivel a tudományt bemutató, ahhoz mintegy hidat építő nevelés egyúttal egy fontos emberi képességről szóló tanítás is, az eltérő tudományképek mögött eltérő emberképek állnak. Ezek az ember- és tudományképek gyakran ütköznek egymással, mert látszólag összeegyeztethetetlen elvárásokat tükröznek. A közoktatás a közösség fenntartója, ezért tisztázni kell, hogy milyen emberképet és milyen tudományképet fogad el. A műveltség elfogadott egysége a társadalmi egységet jelezné.

A természettudományos műveltség fogalmának tisztázása, a közös műveltség keretei közé illesztése, és az ebből következő lépések megtervezése közoktatásunk egyik sürgető feladata. Fontos annak tisztázása, hogy a természettudományok egyre gazdagodó ismeretanyagából mit tekintünk az általános, és a köznevelés szempontjából fontos tudásanyagnak, azaz közös műveltségi területnek.

E kérdések tisztázásához munkacsoportunk úgy kíván hozzájárulni, hogy egy nemzetközi program előzeteseként felmértük középiskolás diákok tudását, valamint tudományról és tudósokról alkotott nézeteit. A tudásról és a tudós személyiségéről alkotott nézetek döntő motiváló tényezők a diákok számára is, amikor kitűzik céljaikat és megfogalmazzák értékítéleteiket. A diákok által elfogadott tudóskép messze áll a sokszor sugallt negatív sztereotípiától, az új nemzedék bizakodásának jele. Ahogyan a tudományt, úgy a tudóst is a műveltség hordozójának tekintik. Egységesen elutasítják, hogy a kutatót egyéni önzés vezetné.

CSÓGÉR LILLA egyetemi hallgató (Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi mesterképzés)

A mondókák szerepe a kétnyelvű óvodai nevelésben

Dolgozatom címe a mondókák szerepe a kétnyelvű óvodai nevelésben. A téma átfogó feltérképezéséhez készült kutatások célja az előzetesen felállított hipotézis igazolása, avagy elvetése, mely szerint: „Az angol és magyar nyelvű mondókák szerepe és alkalmazása nagyon hasonló a mindennapi óvodai tevékenységekben.” Kutatásomban a trianguláció módszerét alkalmaztam, melynek három fő része: interjúk, egy kétnyelvű, komplex mese- vers tevékenység megfigyelése, illetve a saját, előzetes tapasztalataimra való támaszkodás. A dolgozat elkészítésével legfőbb célom volt levonni a következtetéseket a pedagógusokkal angol és magyar nyelven készített interjúkból és az óvodai tevékenységek megfigyeléséből, ezt követően bemutatni az eredményeket és továbbgondolni a kutatási lehetőségeket, nagyobb számú csoportra kiterjesztve.

A szakirodalmak tanulmányozását követően kiválasztottam a kutatási módszereket, melyeket alkalmazva átfogó képet kaptam a csoportban kiemelt együttműködéssel dolgozó angol, illetve magyar nyelvű óvodapedagógusok nyelvhasználatáról, a mondókák megjelenéséről, funkciójáról, a mese-vers tevékenységben alkalmazott átvezetési technikákról a megfigyelés és az interjú módszerével.

A fókuszcsoportba járó 6 éves, nagycsoportba járó gyerekek harmadik éve vesznek részt az intézményben működő kétnyelvű programban, ebből adódóan jól beszélnek az angol nyelvet, könnyedén kifejezik magukat a mese- és egyéb játéktevékenységek során is, melyek minden alkalommal többféle kulcskompetenciát érintenek a gyermekek eltérő fejlődésbeli sajátosságainak figyelembevételével. Az interjú módszerével feltett célom volt felfedezni, hogy a két különböző nyelvet képviselő óvodapedagógusok hogyan vélekednek a mondókák céljairól, alkalmazásáról és azok szerepéről a mindennapos kétnyelvű tevékenységekben. Az általuk elhangzottakra hivatkozva mondhatom, az óvodai dalok, rigmusok és mondókák javítják a beszédkésztséget, jó eszközt jelentenek az intonáció, a nyelvi minták, sajátosságok és a második nyelv ritmus megismerésére, gyakorlására.

Az adatok elemzését követően arra a következtetésre jutottam, hogy az előzetes feltevés, miszerint az angol és a magyar nyelvű mondókák nagyon hasonló szerepet töltenek be a kétnyelvű nevelésben csak részben igazolódott be. A gyermekek anyanyelvén alkalmazva ugyanis a zenei nevelésre, a közösségi élmény megalapozására kerül nagyobb hangsúly, míg a célnyelven a nyelv ritmusosságának a megéreztetése, elsajátítása, az új szavak és kifejezések megismerése kerül a középpontba.

DÉRI ANDRÁS tanársegéd (Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Társadalomtudományi Tanszék) - **GULYÁS BARNABÁS** óraadó oktató, szerzőtárs (Eötvös Lóránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Társadalomtudományi Tanszék)

Nemformális módszerek hozzájárulása a sikeres tanulási folyamatokhoz

A nemformális tanulás alapelvei között szerepel a kölcsönösség és partnerség (Gomes, R. 2012) amelynek egyetemi környezetben történő alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatainkat kívánjuk bemutatni előadásunkban. A pedagógusképzésben társadalomtudományos kurzusok oktatása révén kerülünk kapcsolatba a hallgatóinkkal, ennek során egyik célunk, hogy nyitott és a társadalmi kérdéseket értő és arra reagáló szakemberekké váljanak a hallgatók.

Előadásunkban kitérünk azokra a tanítási módszerekre és gyakorlatokra, amelyek során a hallgató bevonható az értékelés, számonkérés módjának kidolgozásába. Az értékelés módszertanában a vezérlő elvünk a nemformális tanulási környezet megteremtése. Ugyan az egyetemi gyakorlatban egyaránt megtalálhatók az összegző és formatív (Brown, Knight 1994) értékelés gyakorlatai, úgy tapasztaljuk, hogy a hallgatókat bevonó értékelési módszerek a formális oktatásban kevésbé elterjedtek.

Általános tapasztalatainkat kiegészítve egy projekt példáján keresztül mutatjuk be a megosztott döntéshozatal lehetőségeit a hallgatók tanulmányi eredményeinek értékelése

kapcsán. Az Európai Bizottság Erasmus+ Programjának ifjúsági fejezetében érintett nemzeti irodák által koordinált Among Others projekt lehetőséget biztosít az interkulturális kompetencia gyakorlati szemléletmódban történő fejlesztésére. A kurzus egyszerre kínál lehetőséget szemináriumi formában a témához kapcsolódóan az elméletekkel történő megismerkedése, valamint a tapasztalati tanulás (Kolb 1984) mentén a gyakorlati tapasztalatszerzésre.

A prezentációnk bemutatja, hogy az ilyen, választható kurzusoknál nagy lehetőség van a nemformális módszerek alkalmazására (melyeknek az önkéntesség is lényege, így jobban is kapcsolódik ezen keretekhez), ennek révén pedig a hallgatók szerepét az értékelésben is fokozni lehet, így a tanulási folyamat egésze tudatosabbá válhat.

DOBROSI-JELINEK PIROSKA RITA gimnáziumi tanár (Városmajori Gimnázium, Budapest)

Az érettségi előtt álló gimnazisták idegennyelv-tanulási motivációi és eredményessége – egy szakdolgozati kutatás tanulságai

Végzős gimnazisták idegennyelv-tanulási motivációit és eredményességét vizsgáltam 2019 tavaszán egy 239 diák részvételével elvégzett kérdőíves kutatás során. Az eredmények alapján a válaszadók sikeresebbek az országos átlagnál. Iskolán kívüli segítséget főleg nyelvvizsgára való felkészüléshez vettek igénybe. 78,5%-uk angolt tanult 1. idegen nyelvként, 70%-uk levizsgázik, 17%-uk 2. id. nyelvből is. A németesek 27,4%-a tesz nyelvvizsgát, 2. nyelvből 37,7%-uk. Az angolosok nyelvválasztása 78,6%-ban pozitív okból, a németeseké azonban 69%-ban kényszerből eredt. A nyelv vonzereje miatti nyelvválasztás sikerhez vezetett; de a kényszer sem okozott feltétlenül kudarcot. Az eredmények alátámasztották, hogy minél korábban kezdi valaki a nyelvtanulást, annál magasabb szintre jut el, és annál valószínűbb, hogy 3. nyelvet is tanul. Németül tovább tart megtanulni, mint angolul, és a diákok gyakran gyorsabban jutottak el C1 szintre, mint B2-re. Az angol második nyelvként kb. 4 év alatt megtanulhatónak bizonyult. A nyelvi előkészítő évfolyammal kezdődő gimnázium nagyon sikeres oktatási forma. A válaszadók számára fontos a nyelvtudás a jövőjük és a családi elvárások miatt, érdeklik őket az internetes tartalmak, az új kultúra, a külföldi utazás, de a tanulás öröme is sokan kiemelték. Sok jó javaslatuk volt. Következtetésként megfontolandó a szabad nyelvválasztás, a korábbi kezdés, a német első nyelvként való erősítése, jelenlegi problémáinak feltárása, a diákok számára érdekes anyagok (internet, könyv, film, zene stb.) alkalmazása, minden diák motiválása és a felvételi pontrendszerben a vizsgával szerezhető pontok jelentőségének erősítése.

FODOR RICHÁRD egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Tudásunk mérhető mélysége? Taxonómikus szintek vizsgálatának lehetőségei brit tankönyvek didaktikai apparátusában

Előadásom egy folyamatban lévő kutatás első szakaszának disszeminációjához kapcsolódik. Elsődleges fókusza Anglia és Magyarország középfokú köznevelési tankönyveinek komparatistikai vizsgálata, melyből az előadás a magyar közönség számára érdekesebb angol tankönyvek vizsgálati eredményeire közelít.

A tankönyvkutatás és történelemdidaktika határterületén elhelyezkedő kutatás a tankönyvek kevésbé feltárt szerkezeti egységét, a didaktikai apparátus elemeit, azaz a szerzői szöveghez és textuális-vizuális forrásokhoz kapcsolt kérdések és feladatok halmazát vizsgálja.

A fókusz tehát a tankönyvkutatás gyakori történettudományi megközelítése, azaz a könyvek kordokumentumszerű tartalmi elemzése helyett a történelemdidaktika irányából vizsgálja a

szaktárgyi óra tankönyvvel támogatott módszertani részét. A legfontosabb felmerülő kutatói kérdés, hogy támogatják-e a 2016 után kiadott angol tankönyvek a módszertani kultúraváltás során megfogalmazott aktivitásra serkentésén, források és bizonyítékok önálló elemzésén alapuló, multiperspektivikus tanulói szemléletet. Illetve, hogy ezen célkitűzéseket milyen kategóriarendszer szerint lehetséges mérni és a modern neveléstudomány alapvetései szerint összehasonlítani.

Benjamin Bloom (1956), Norman Webb (2001) és Uwe Maier (2010) taxonómikus kategóriarendszerei eltérő megközelítésből, különböző szempontrendszerek alapján alkottak általános, illetve specifikusan történelemtanításhoz adaptálható tudás szinteket, amelyek összevetése nemcsak a kutatás szempontjából izgalmas, de a pedagógiai szempontú tankönyvkutatás és a köznevelési gyakorlat didaktikai minőségfejlesztését is szolgáló eredmény.

Előadásomban egy angol történelemtankönyv didaktikai apparátusának példáján keresztül mutatok be három taxonómikus rendszert, amelyeket az angol tankönyvi didaktikai apparátuson alkalmaztam.

DR. FRANG GIZELLA egyetemi adjunktus (Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar)

Hitéltre nevelés a pedagógiában – egy új specializáció elé

A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara az óvópedagógus képzés kiegészítőjeként új specializációt indított Hitéltre nevelés az óvodában címmel. A kurzus kidolgozása előtt és közben felmerülő kérdések mellett e tanulmány be kívánja mutatni magát a felépített rendszert, a belefoglalt tárgyakat, azok lényegét, a specializáció történeti beágyazottságát és helyét a mai óvóképzésben. Valljuk, hogy korunk sajátos kihívásaira nem csak új, hanem a sok száz éven át bevált, régi-új eszközökkel is lehet válaszolnunk. Ilyen megújított eszközrendszer a hitéltre nevelés szerteágazó, sok területet felölelő módszere, melyre napjainkban ismét társadalmi igény mutatkozik. Az elindítást indokolja az egyházi óvodák és a bennük dolgozók számának növekedése, az itt folyó hitéleti neveléshez szükséges megfelelő szakemberek képzésének igénye. Hiszen az óvodákban dolgozó nevelők csak akkor képesek a hitélet terén is követendő példakkká válni és az egyházi elvárásoknak megfelelően nevelni, ha rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal, amelyek a lelki tartalmak mellett a kisgyermekek hitéleti nevelésében módszertanilag is nélkülözhetetlenek.

GÁL JUDIT mesteroktató (Eszterházy Károly Egyetem, Eger)

Zenei tehetséggondozás és képességfejlesztés mozgásos-, szabály- és szerepjátékokkal

Az óvodai nevelésben innovatív gondolkodásra, ennek tükrében megújult pedagógiai munkára van szükség. A generációk és a környezet változását nyomon követve láthatjuk, hogy a pedagógiai megújulást mindig az adott generáció változásának igénye generálta.

Foglalkozás vagy szabad játék? –folyik a vita a szakmabeliek között. Tudjuk az előbbi hagyomány az utóbbi célravezető pedagógia.

Amennyiben nincs kötött foglalkozás, hogy lesz hallás, ritmus és mozgáskészség fejlesztés? Zenei tehetséggondozás?

Előadásommal arra vállalkozom, hogy az óvodai nevelés zenei képességfejlesztésének lehetőségei révén bemutassam, mennyire fontos helye van a zenei képességfejlesztésnek (minden más fejlesztés mellett), s miként lehet a „szabad játék” megvalósulása mellett is nagyon átgondolt zenei munkát végezni a komplexitás jegyében. S nem tagadható módon a zenei tehetséggondozást elkezdeni az óvodai munkában.

A zenei nevelés különböző területeinek, játékokban történő megjelenéséhez gondoltam ki és készítettem olyan játékokat, melyek egyéni, kooperatív páros és mikrocsoportos formában valósulhatnak meg. Így a zenei képességfejlesztés mozgásos-, szabály-, szerepjátékokon keresztül valósul meg.

Az óvodapedagógus a lehetőséget teremtsen meg a játék használatára, segítségével a játékhoz kapcsolódó lehetőségek kiaknázását. Az izgalmas, közösen készített eszközökkel motivál, ezzel serkenti a gyermeket a játék kipróbálására. Ösztökélt legyen a szabad játék megvalósulására, s mint támogató legyen jelen a játék folyamatában.

Az előadásommal igyekszem a mindennapi párhuzamos játékok megtervezését segíteni, másként gondolkodást erősíteni.

Szeretnék mintákat adni, ami a téma tervezésében vagy a projektgondolkodásban segítséget tud nyújtani.

A bemutatott zenei képességfejlesztő játékok csak ízelítőt nyújtanak abból a lehetőségből, mely segíti mind módszertanilag, mind gyakorlatilag az óvodapedagógiai munkát.

A gyermek a szabad játékában, kizárólag a játékok használatával jól tud tájékozódni a ritmusok, hangok világában, a kezdetleges hangszerjáték élményében és sikerében tud örömet lelni.

A játékok sokasága az alapoktól egészen az óvodás korban elérhető magasságig viszi végig a zene tematikáját, mely a gyermekek körében érdeklődésre és kipróbálásra tarthat számot.

DR. GOMBOCZ ORSOLYA egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János tanárképző Központ, Budapest)

Mentortanárok munkájának támogatása a Tanárképző Tanszéken

Kutatási témánk a mentortanárok munkájának tanszéki támogatása. A mentortanár kulcsszerepet játszik a tanárképzésben. A képzés részeként funkcionáló megnövekedett iskolai gyakorlat és a pályakezdés gyakorlati tapasztalatai együttesen szintézis teremtés lehetőségét nyitják a pedagógiai gondolkodásban, és felgyorsítva érlelik a pedagógiai kompetenciákat. Ennek a kivételes tanulási időszaknak a szépségeit élvező, terhet gyakran szenvedő, érzelmi hullámait átélő tanárjelöltnek szakmai és lelki támaszt adhat, ad a mentor. Kényes pedagógiai feladat. Tanszékünk számára a kezdetektől fogva nyilvánvaló volt, hogy az új nevű és új feladatkörrel fellépő (gyakorló)iskolai munkatársaink, a mentortanárok munkáját összehangolnunk, irányítanunk, támogatnunk kell. A mentorok és a tanárképző intézet közti minél hatékonyabb munkát kívánjuk kutatásunkkal is támogatni.

HABINYÁK ERZSÉBET óvodapedagógus (Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium-Csillagocska Óvoda, Nagyvárad; Pécsi Tudományegyetem Oktatás és társadalom Doktori Iskola)

A hagyományőrzés szerepe és helye a romániai magyar alternatív óvodai nevelési programokban

A romániai magyar óvodákban napjainkban különösen fontos szerepet kap az oktatás minősége, az innováció és az alternativitás. Oktatástörténeti kutatásaim fókuszába az óvodai nevelést állítottam. Figyelmemet az első magyar óvodák megjelenésétől, a 19-20. század fordulójának reformpedagógiai törekvésein át a mai alternatív óvodai nevelési programokra fordítottam. Arra kerestem a választ, hogy hagyományaink felelevenítése és továbbéltetése hogyan és milyen formában épültek be az óvodai nevelési programokba.

Céлом annak áttekintése, hogy melyek azok az alternatív óvodai pedagógiai programok, amelyekben jelen van a hagyományőrzés. Ahhoz, hogy ezek eredetét feltárjam, figyelmemet a rendszerváltozás utáni évekre fordítottam, amikor az állami diktatórikus oktatási rendszer

fokozatos átalakuláson ment át oly módon, hogy teret nyert a reformpedagógia. Áttekintem, hogy milyen volt a társadalmi, politikai háttér, és hogy mindez mennyire befolyásolta az óvodák működését, az ott használt módszereket, tartalmakat, az intézmények megmaradását. Bemutatom mikor jelentek meg az alternatív pedagógiai programok, melyek választási lehetőséget kínáltak a szülők számára. Céлом annak feltárása, hogy miként tevődött át térben és időben a magyarországi óvodai nevelés számos pozitív hagyománya, módszertani gyakorlata a romániai magyar óvodákba. A magyarországi neveléstörténet szempontjából fontos kutatási eredményeket összehasonlítom a Romániában jelenleg működő magyar óvodák helyzetével, felhasználva így a neveléstörténeti források és módszerek mellett az összehasonlító neveléstudomány (Comparativ education) szempontjait.

Kutatásom során a forrásfeltárás, a történeti forráselemzés és az összehasonlítás foglaltak el a központi szerepet. A feltárás során részleteiben gazdag képet kaptam a rendszerváltozás után megalakult romániai magyar óvodák helyzetéről, arról, hogy azokban hogyan zajlott a nevelés. Elemeztem részletekre bontva az intézményekben használt pedagógiai programokat majd a reformpedagógiák hatásának köszönhető oktatási eszközöket és pedagógiai módszereket. Végül az összehasonlítás módszerével feltártam azokat a közös és különböző elemeket, amelyek fellelhetőek a jelenkori magyarországi és romániai magyar óvodai nevelésben.

DR. HOLLÓSI HAJNALKA ZSUZSANNA főiskolai docens (Nyíregyházi Egyetem) – Szerzőtársak: **MÁRTON SÁRA** – főiskolai tanár, **SÓJÁNÉ GAJDOS GABRIELLA** – tanár, **SPÁKNÉ PARÁDA ANDREA** - tanár, **TANYINÉ KOCSIS ANIKÓ** – főiskolai docens, **JÁNOS ISTVÁN** – főiskolai docens, **D. TÓTH MÁRTA** – főiskolai tanár)

Élménypedagógia kártyajátékokkal a Nyíregyházi Élményközpontban

Az utóbbi évtizedekben a tanulók természettudományok iránti érdeklődése jelentősen csökkent, matematika, biológia, fizika, kémia tantárgyak nem igazán vonzóak számukra. Sokak szerint azért, mert hiányzik a kellő motiváció, nincsenek kísérletek a tanórákon, így azok nem elég inspiratívak, nincs elegendő eszköz a szemléltetéshez. A kifogásokat, okokat hosszasan lehetne sorolni, de a probléma megoldásában véleményünk szerint sokat segíthet a tanári attitűdváltás, természettudományos gondolkodás támogatása, amely során a közös együttműködés úgy alakítja a tanulók érdeklődését, hogy az hosszútávon fenntartható legyen. Ebben a folyamatban fontos tényező a pozitív élményszerzés. A kísérletezés, a modellalkotás, az informatikai eszközök alkalmazása olyan élményt nyújthat, amely során a konstruktív alkotás, és az ezzel együtt járó sikerélmény is tartós marad, ami mind a munka gyakorlati elsajátításának örömet, mind a tananyag könnyebb megértését is eredményezheti. A természettudományos gondolkodás hatékonyan segíti az eredményes tanulást és ezáltal hozzájárul a tanulás eredményességének növeléséhez, nemcsak helyi, de országos és nemzetközi szinten is. Az élménypedagógia segíti a tanulók még kialakulóban lévő személyiségének karaktererősségét is. Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Nyíregyházi Főiskola a tanulási kompetenciák, az oktatás és szakképzés fejlesztéséért Alapítvány a Nyíregyházi Egyetemmel együttműködve 2018-ban egy olyan élményközpontot, amelyben a tanulmányunkban bemutatott természettudományos alapú élményt nyújtó tanulás hosszú távon megvalósulhat. Az Élményközpontban alkalmazott kártyajátékok közül ebben a tanulmányban két játékot (Fajpóker, TárasoZOO) mutattunk be. Tapasztalataink szerint alkalmazásuk kiválóan alkalmas különböző kompetenciaterületek fejlesztése, a diákok aktiválására, motiváltabbá téve őket a felfedezés, kutatás és tanulás iránt. A hagyományos módszerekkel ellentétben megkíméli a tanulókat a túlterheltség érzésétől és az esetleges kudarcélményektől is.

DR. HORVÁTH KATALIN PhD, MSc biológia szakvezető, kutatótanár (Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, Szombathely)

Őrségi terepgyakorlatoknál alkalmazott projektoktatás hatékonyságának vizsgálata a gimnáziumi korosztály tehetséggondozása során

Néhány éve a természettudományos tanárképzés a legnagyobb válságát éli. Vajon milyen okok állnak e szomorú tény hátterében? Bizonyára emelkedő tendencia mutatkozna az egyetemi jelentkezések vonatkozásában is, ha a 14- 18 éves korosztály személyiségének fejlesztésében kulcskompetenciaként lenne jelen a környezettudatos nevelés. A gimnáziumi korosztály többsége úgy érettségizik le, hogy középiskolás éveit alatt nem vett részt terepgyakorlaton. A biológia tantárgy oktatásában nincs biztosítva óraszám a terepi bejárásokra, cönológiai és vegetációdinamikai vizsgálatokra. Az élőlénytársulások leírásán túl mindig szükséges, az ezek mögött megbúvó hatótényezők kutatása is. Mivel a tájhasználat súlyozottan determinálja a társulások összetételét, így a terepi vizsgálatokat megelőzően elengedhetetlen a történeti ökológiai áttekintés a vizsgált területek vonatkozásában. Természettudományos tanárként csak az végzi elhivatottan oktató- nevelő munkáját, aki az elmélet és gyakorlat egységének tükrében képes meggyőződéssé váló, tartós tudást kialakítani tanítványaiban. A terepgyakorlatok szükségszerű hozadéka a környezettudatos gondolkodás és felelősségteljes magatartás kialakulása.

HORVÁTH MARIANN egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

Hallásértés objektív mérése a közoktatásban. Fókuszban az angol és a német nyelvoktatás

Hazánkban többféle lehetőség van a nyelvi kompetenciák mérésére, értékelésére. A közoktatásban résztvevő diákok az általános iskolában 6. illetve 8. évfolyamon nyelvi kompetenciamérést írnak, valamint a tanulmányaik befejezésekor érettségi vizsgát tesznek egy (akár több) választott idegen nyelvi tárgyból közép vagy emelt szinten.

A nyelvi kompetenciamérések 2015 tavaszán indultak és idén a Covid-járvány miatt elmaradtak, ezáltal 5 év feladatait vizsgáltam. Ezzel szemben a kétszintű érettségi 2005-ös bevezetése óta eltelt 33 vizsgaidőszak sokkal nagyobb minta elemzését tette lehetővé.

Milyen jellegű a feladatokkal találják magukat szemben a diákok? Milyen markáns különbségek vagy hasonlóságok vannak az angol és a német nyelvi tesztsorok között?

Jelen tanulmány ezekre a kérdéskörökre fókuszál és ad választ az Oktatási Hivatal által szervezett „megmérettetések” feladattípusainak elemzése által.

HUSVÉTH LAURA gyógypedagógus-logopédus (Kőbányai Komplex Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola és EGYMI)

A változó világ kulcsa avagy „kép”és vagy digitális pedagógia és segédtudománya: ikonológia-ikonográfia

A XXI. századra elértük, hogy szinte nincs többé az életnek olyan területe, amely nélkülözhetné a technológiát. Legyen szó a pandémia által felgyorsított digitális oktatás váltására, piacok komplex elemzéséről a gazdaságban, szimulációkról az iparban vagy a mindennapi kommunikációról az azonnali „hírvivőkkel” és a közösségi hálózatokkal.

Mindezek magukkal vonzották azt is, hogy napjainkban megnövekedett a kép, képmás, képiség, képzelőerő kifejezések jelentősége. Az ember gondolkodásának valamennyi színterén előtérbe került a képek, metaforák használata. 1970-80-as években kezdődött az ikonológiai szempontok meghatározása. Míg a történeti és főként a művelődéstörténeti kutatások a szemlélet megjelenésével azonos időben úgy bővítették módszertanukat, hogy

befogadták a képiséget, ezzel ellentétben a neveléstudomány, neveléstörténeti kutatások késve láttak hozzá. (Az ikonográfia a képek leírásával, osztályozásával és értelmezésével foglalkozik, az ikonológia a képek jelentésének feltárására fordít figyelmet.) A vizuális kommunikáció nemzetközi és univerzális, mert nem ismeri a nyelvet, a szókincs vagy a nyelvtan korlátait, ezenfelül a művelt emberek és az írástudatlanok is megérthetik. Erwin Panofsky és Dr. Endrődy-Nagy Orsolya által összeállított képi elemzés lehetőségének ismerete segíthet az összefüggő, mélyebb jelentések megértésében, feltárásában, mely nagyban hozzájárulhat az iskolai tananyagok elsajátításában. A tudomány és a művészet területén a digitalizálás évek óta folyik. Ezen intézkedések a megváltozott oktatási és tanulási kultúra követelményeinek való megfelelést is támogatják.

Az oktatásnak eleget kell tennie a jövő kihívásainak, mely nagyfokú rugalmasságot kíván a résztvevőktől, azonban a legfontosabb tézist nem feledhetjük el: pedagógia a tudomány előtt.

IHÁSZNÉ KAIFIS ANNA mesterpedagógus (Győri Tánc- és Képzőművészeti Általános Iskola, Szakgimnázium, technikum és Kollégium)

Művészeti iskolában tanuló gyermekek motivációjáról, szocializációs jellemzőiről

Iskolai motiváció fogalmán az iskola által támasztott követelményeknek történő megfelelést értjük (Kozéki 1990). Ezen megfontolás alapján fontos feladat a tananyag elsajátítása, vagy legalább is az arra való törekvés. Szélesebb értelemben a gyermek igyekszik megfelelni mindannak, amit az iskola elvár tőle. Ezen tevékenysége közben elsajátít viselkedési mintákat. Az elmúlt időszak rendkívüli eseményei – COVID-19 világjárvány megjelenése – annak hatásai, jelen voltak (vannak) hazánkban is. A jelenléti oktatás megszűnése és az online tanítás megjelenése számos oktatásmódszertani akadályt vetett föl. Jelen kutatásom célja volt megvizsgálni, hogy az említett jelenség hatása milyen módon befolyásolta az osztályomban tanuló gyermekek tanulás iránti motivációját. A kutatás módszereként Kozéki, Entwistle (1986) által kidolgozott motivációs kérdőívét használtuk. A kérdőív 60 kérdést tartalmaz, melyek 3 motivációs faktorban, ill. 10 dimenzióban méri a tanuló iskolai motivációját.

Kozéki (1990) három, motivációs területet jelöl meg az iskolai motivációról szóló elméletében: az első az ún. „*affektív-szociális*” terület. Kora gyermekkortól kezdve a gyermek elsődlegesen szüleinek igyekszik megfelelni, az ő elismerésüket igyekszik kivívni. A későbbiekben, ahogy az intézményes szocializáció során más személyek: pl.: pedagógusok is megjelennek a gyermek életébe, a biztonságot nyújtó családi környezet mellett fontossá válnak az önazonosító folyamatok is. Mindezzel párhuzamosan a társak elfogadó magatartásának fontossága is egyre nagyobb teret nyer, hangsúlyossá válik az odatartozás érzése.

A második elem a *kognitív-aktivitási* motiváció a tudás megszerzése egyéni, saját út követésével. Ehhez azonban mintákat kell nyújtani, hogy ezekből legyen lehetősége választani. A harmadik összetevő a *morális-önintegratív* motivációs dimenzió. Itt belsővé vált késztetesként jelenik meg az értékeknek, normáknak, való megfelelés, amely a gyermek számára pozitív önértékelést eredményezhet, a követelmények teljesítésének sikeres élményén keresztül.

JASKÓNÉ DR. GÁCSI MÁRIA, egyetemi docens (Miskolci Egyetem, Tanárképző Intézet)

A 21. század pedagógiai nehézségei

Rengeteget változott a világ az elmúlt 20-30 évben. Bármerre nézünk, ezt tapasztaljuk. Egyre több minden gépesített, sőt okosított. Életünk, tájékozódásunk központi eleme lett az internethasználat. A videócset elterjedésével végleg legyőztük a távolságokat, bármikor beszélhetünk bárkivel, tartózkodjunk a világ bármelyik pontján. A robbanásszerű változás

minden generációt másképp érintett. Soha nem volt még nagyobbra nyílván a szakadék a különböző életkorú személyek között. A mostani ötveneseknek még új élmény volt a televízió, ami csak meghatározott időben sugárzott fekete-fehér adást. A mostani harmincasok tizenévesen kezdtek olyan mobiltelefont használni, ami már sms-t is tudott küldeni és a betárcsázós internettel viaskodott, ha meg akarta nézni az iwiw-üzeneteit otthon. A mostani tizenéveseknek pedig alapvetés, hogy közösségi oldalakon kommunikálnak, és a zsebükben hordják a 4 G-t. Sosem volt még különbözőbb az egymást követő generációk gyerekkora. Ezt a gyors változást nem követte az iskolarendszer, a pedagógia gyors átalakulása. A mai napig alapjaiban ugyanaz a típusú oktatás zajlik a közintézményekben, ami anyáink és nagyanyáink tanulását is segítette. Történt persze némi elmozdulás, a legtöbb intézményben van internethálózat és okostábla, a tanulási folyamatot újragondolták, elsődlegesen a konstruktív pedagógia elvei mentén. A tanulásra sokkal inkább egy olyan folyamatként tekintünk, amelyben a tanulónak nagyon is aktív és nem passzív befogadói szerepe van. A mai pedagógiai szemlélet szerint, az ezredforduló megfogalmazott gondolat Nahalkától a fentiekre vonatkoztatva így szól: „valójában a saját értelmezési kereteinek alakításáért maga a tanuló ember viseli végső soron a felelősséget...” Átalakult a közösség és az egyén közti kapcsolat. Más módon és más mértékben várhatnak biztonságot a közösségtől. Sokan szembesültek az öngondoskodás szükségességével. Mindent áthat a verseny, más funkciója lett az együttműködésnek és a szolidaritásnak. Elmondhatjuk tehát, hogy az a szervezet, amit iskolának nevezünk, nincs könnyű helyzetben a 21. században. Van, hogy a konzervativizmusba menekül, van, hogy ötletszerűen, spontán reagál, mindenesetre küzdelmet folytat azért, hogy a jelen körülmények között meg tudja állni a helyét.

DR. JUHÁSZ MÁRTA egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

A nemzetiségi népismereti tartalmak közvetítésének digitális lehetőségei

Az a digitális forradalom, amelynek manapság részesei vagyunk, alapvető változásokat hozott és hoz életünkbe, amit oktatási tevékenységünk során sem hagyhatunk figyelmen kívül. Új ismeretszerzési módokat, módszertani formákat, tanulási környezetet kell kialakítani, ami a pedagógusok számára a legtöbb esetben nagy kihívást jelent, hiszen nem könnyű az addig hagyományos keretek között oktatott tantárgyakat és tartalmakat elektronikus környezetben megvalósítani.

A digitális oktatás az oktatási-tanulási folyamatok és az alkalmazott módszertanok jelentős átalakítását jelenti. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a digitális oktatás nem csak a hagyományos oktatás digitális eszközökkel támogatott változatát jelenti, hanem egy szemléletmódjában, módszertanában, megújult, a kor kihívásaira reflektáló nyitott oktatási környezetet. A módszertani megújulás, átalakítás, a rugalmas formában történő, egyéni-, csoport- és projektmunkán alapuló tanulás által a hangsúly az oktatott ismeretekről a tanuló által elsajátított ismeretekre, kompetenciákra, attitűdre helyeződik át.

Mi a teendő olyan tantárgy esetén, amely leginkább múltba visszanyúló tartalmakat közvetít? Milyen módon ültethetjük át ezeket korszerű módszertani keretek közé? A tanulmány a teljesség igénye nélkül olyan lehetőségeket mutat be, amelyek a német nemzetiségi népismeret tantárgyon belül jól szolgálják az ismeretek újszerű közvetítését digitális alkalmazások segítségével.

DR. HABIL. KAPOSI JÓZSEF egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A történelemi műveltség - változó történelemtanítás

Az előadás a magyarországi történelemtanítás elmúlt évtizedekben bekövetkezett változásai tükrében érvel a *történelmi műveltség* (*historical literacy*) címszó alatt értendő fejlesztési cél elfogadása mellett. Rögzíti a történelmi műveltség fontosabb építőköveit: például narratív megismerés, kollektív identitásképzés, adaptív történelmi gondolkodás képességének elsajátítása. Kiemelten fontosnak tekinti az állampolgári nevelés érdekében a tantárgy társadalomismereti komplexitásának fenntartását, a dokumentumok (források) multiperspektivikus feldolgozását, a hazai tradíciókra épülő közös kulturális kódrendszer újragondolását és az aktív tanulást biztosító interaktív módszereket.

KARÁCSONYI KRISZTINA doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola)

Alsó tagozatos romani tankönyvek nyelvpedagógiai vizsgálata

Kutatásom során a közoktatás alsó tagozatán romani nyelvet (és kultúrát) tanuló diákok csoportjának szóló tankönyvcsalád, jelesül Rézműves Melinda E ROMANI SHIB TAJ E LITERATURA könyveit vizsgáltam meg. A kutatás alapproblémája, hogy a számos dialektusra tagolódó romani nyelv (hazai viszonylatban is) feltérképezetlen, ilyen módon minden olyan tankönyv esetén, ami ennek a nyelvnek a tanítására vállalkozik, fontos szakpedagógiai kérdés, hogy milyen nyelvváltozatot és milyen módon kíván átadni a tanulóknak. A vizsgálat megkezdése előtti kiinduló hipotézisem az volt, hogy – a vonatkozó nyelvi adatok hiányában – a tankönyvszerző saját dialektusának, saját anyanyelvi kompetenciájának megfelelő szövegváltozatokat ad közre, illetve, hogy a tankönyv felépítését, benne foglalt módszereit, nyelvezetét tekintve nem felel meg az életkori sajátságoknak, mivel ezen tankönyvek többsége nem végzettséggel rendelkező (szak)pedagógusok bevonásával készült. A vizsgálat során a tankönyvet pedagógiumként fogtam fel, a tankönyvelemzés során kritikus-analitikus, a diskurzusanalízishez közelítő tankönyvelemzést, illetve nyelvpedagógiai szempontú elemzést folytattam. A kutatás során hipotéziseim beigazolódtak. Noha a tankönyvek nagyban támaszkodnak a Courthiade-féle standard változatra, a nyelvi anyag keveredik a szerző saját dialektusával. A romani tanítása kapcsán, különösen alsó tagozaton, nagyon fontos lenne, hogy a diákok egységes, következetes képet kapjanak a nyelvről, ezért úgy gondolom, a kutatás nagy relevanciával bír, és értékes adaléka lehet a romani nyelvű tankönyvek nyelvpedagógiai szempontú fejlesztésének.

DR. HABIL. KARIKÓ SÁNDOR főiskolai tanár (Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar)

Konformizmus, nonkonformizmus, nevelés

Igaza van-e Castoriadisnak, amikor azt állítja, hogy manapság a modern történelem legkonformistább szakaszát éljük? Hajlok a közelmúltban elhunyt jeles társadalomkutató véleményének elfogadására. Abban mindenestre biztos vagyok, hogy korunk egyik legizgalmasabb jelenségéről van szó. A konformizmus interdiszciplináris téma, egész sor tudományos kutató és művész foglalkozik vele. A sokféle fogalomalkotási kísérlet közül számomra a legmélyebb, valójában filozófiai szintű, egyúttal a legtömörebb meghatározást Ernst Fischer adja meg: szerinte a konformizmus nem más, mint az Én elsüllyedése az Akárkiben. Innentől fogva, számos irányban indulhat el az elemző munka, amely kíváncsú és szükséges mondanivaló feltárásával kecsegtet. Viszont sajnálatos tény, alapjában véve érthetetlen és elfogadhatatlan fejlemény, hogy a neveléstudomány és -filozófia, továbbá az egész gyakorló pedagógia mindmáig érzéketlen maradt a konformizmus és a nonkonformizmus problémái iránt. Nem túlzás a feltételezés, hogy tudniillik mindkét – értelmezésem szerint

negatív természetű – jelenség, illetőleg az igazi közösség (közösségiség) mint a konformitást és a nonkonformitást pozitíve meghaladó fejlemény, megannyi, a nevelés elméleti és gyakorlati következményeivel kapcsolatos tanulságot tud felvetni, amelyekkel jó lenne végre és bátran szembesülni mindazoknak, akik foglalkoznak, bármilyen szinten, a nevelés kérdésével. Ez az előadás azt a célt tűzi ki maga elé, hogy világossá tegye, miért hamis végtel a konformizmus és a nonkonformizmus, miért és hogyan küzdhetünk e jelenségek megítélésével kapcsolatos különféle téveszmék, sztereotípiák ellen, és végső soron miképpen tudnánk differenciálni és erősíteni a kívánt pozitív folyamatokat.

DR. KISS GÁBOR FERENC docens, szakcsoportvezető (Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar)

„Krónika”, mint történelmi forrás videointerjú tananyaghoz

2016-ban alakult meg az Magyar Tudományos Akadémia – Szegedi Tudományegyetem Elbeszél Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport. A csoport célja, hogy a magyar társadalom 20. századi történelmi traumáit feldolgozva fejlesszen tananyagokat, melyekben az események szemtanúival, elszenvedővel készült videointerjúk kerülnek felhasználásra, majd megvizsgálja azok alkalmazásának módjait, és a diákokra gyakorolt hatását. A második világháború tekintetében az óratervek a Don-kanyar témáját dolgozzák fel. Ehhez Sára Sándor *Krónika – A 2. magyar hadsereg a Donnál* című dokumentumfilm-sorozatának 18. és 19. részeiből kerültek felhasználásra interjúrészletek. Előadásomban ennek megfelelően azt vizsgálom, hogy a kiválasztott forrás miképpen illeszkedik a munkacsoport és az óratervek célrendszerébe, mennyire szolgálja azok megvalósítását.

A célrendszer elemei: az empátia, felelősség, szolidaritás, szabadság, demokrácia és a tolerancia értékeinek megjelenítése videointerjú-részletek által; érzékenyítés az ezzel kapcsolatos attitűdökre és a történelmi gondolkodás fejlesztése.

Elsőként röviden bemutatom a kutatócsoportot és annak működését és célkitűzéseit. Ennek figyelembevételével a „*Krónika*” elemző bemutatása és értékelése következik. A vizsgálat szempontjai: a doni katasztrófa emlékezete, a filmsorozat bemutatása és helye a második világháború emlékezetében, a bemutatott interjúrészletekben szereplők életrajza és jellemzésük, az elbeszél történet.

A kiválasztott szempontrendszer alapján megállapítható, hogy feldolgozott filmrészletekben látható visszaemlékezők a tanórai célok megvalósításához megfelelnek, illetve hogy a dokumentumfilm-sorozat alkalmas tanórai használatra.

DR. HABIL. KORMOS JÓZSEF egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A filozófia és az etika, mint sajátos tantárgy

Természetesen minden tantárgy sajátos a maga módján, A filozófia és az etika esetében ennek azért van jelentősége, mert nagymértékben eltérnek a közoktatás tárgyaitól. A két tárgy esetében nincs olyan egyértelműen elfogadott tudományos „mérce”, amely alapján a tárgyak oktatása történhetne. Sok tárgy esetén ez nem kérdéses pl. a matematika, fizika, biológia, de nagyrészt a történelem, magyar irodalom és nyelvtan esetében megvan az a tudományos „kánon”, ami alapján a tantárgy tematikája felépíthető. A filozófia és az etika témájában és módszereiben más, mint a többi tárgy, de mégis mindegyikkel kapcsolatba kerülnek. Komplex módon olyan kompetenciák fejlesztését segítik elő, amelyek a többi tárgyhoz „kapcsolják” őket. Szintézist teremtő, „tantárgyközi” szerepük miatt sokszínűséget, érdekességet, újdonságot vihetnek a tanulók és a tanárok mindennapi tevékenységébe. A két tárgy sokkal inkább kapcsolódik a tananyagon túli, az iskolán kívüli „világhoz”. Az

életvitelhez, a napi cselekedetekhez, döntésekhez való kapcsolódás miatt a két tárgy sokkal inkább tud olyan témákkal foglalkozni, amelyek nem csak diszciplináris szempontból fontosok. A két tárgy tanítása során pont az az egyik elérendő cél, hogy ne csak tudományként értelmezzék a tanulók a tananyagot, hanem olyan ismeretként, amit napi, konkrét helyzetekben is használni tudnak.

A két tárgy tanításánál az előzőekből is következően nagyon hangsúlyos a „hogyan” tanítsuk a tárgyakat kérdése. Az alábbi tanulmány ezeket a sajátosságokat mutatja be.

KOVÁCSNÉ DR. DURÓ ANDREA egyetemi docens (Miskolci Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Tanárképző Intézet)

Középiskolások vélekedése az élményközpontú, angol és német nyelvű programokról

Az idegen nyelvek tanításának megújítása több szempontból is indokolt, hiszen számos esetben a fiatalok nyelvi kompetenciáinak fejlettsége nem megfelelő szintű, a diákok demotiváltak, nincs sikerélményük, nyelvi önbizalmuk. Ezért célszerű a hangsúlyt áthelyezni az életközeli, én- és élményközpontú tanulásra, a személyes tapasztalatszerzésre. Ezt a szemléletmódot érdemes az idegennyelv-tanításban is érvényre juttatni, amint ezt a Miskolci Egyetemen, a középiskolások számára megrendezett, angol és német nyelvű tematikus élménynapok is mutatták. A témához kapcsolódó, egyéni kérdőíves kutatás elsődleges célja a tanulók véleményének feltárása volt: a megoldandó feladatok megítélését, a jövőbeni tevékenységekre vonatkozó javaslatokat, valamint az élménynapokhoz kötődő attitűdöket illetően.

Az adatok összesítése alapján megállapítható, hogy a programok elnyerték a résztvevők tetszését. Különösen a tanórákon ritkábban előforduló, alacsonyabb szintű idegennyelvtudással is teljesíthető, játékos, humoros, többféle tanulási modalitásra épülő tevékenységek voltak népszerűek. Ugyanakkor a legkevésbé kedveltek közé a nyelvi alapkészségekhez tartozó, a hallott és az olvasott szöveg értését igénylő típusokat sorolták, mint pl. a ppt-vel szemléltetett előadást.

Az eredmények jól mutatják, hogy az idegen nyelvek tanításakor igencsak felértékelődnek az élménypedagógia által előtérbe kerülő formák: a szellemi tevékenységeken kívül a fizikai aktivitást is igénylő, érdekes tanulási helyzetek, ill. az intenzív együttműködést, kommunikációt feltételező szituációk.

KUZMA GRÉTA doktorandusz (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Irodalomtudományi Doktori Iskola, Budapest)

A digitális történetmesélés alternatívái a középiskolában

Milyen módon értelmezhető, interpretálható a mese a digitális korban? Milyen módszereket, technikákat alkalmaznak a középiskolás diákok egy történet digitális eszközökkel történő elmesélése, (re)prezentálása során? A történetkonstruálás megtapasztalása az alkotási folyamatokon túl az értelmezés szempontjából is fontos lehet, hiszen segítségével tudatosítható, megvizsgálható korunk meghatározott média- és filmnyelvének hatása a diákok gondolkodásmódjára.

A történetmesélés ilyen irányú vizsgálata nemcsak egy már ismert történet vagy a mesék archetípusainak újrendezése kapcsán valósítható meg, hanem a narratív elrendezéssel végzett kísérletezés is új típusú megközelítést, történetet hozhat létre. Vizsgálataim során ezért többféle módon kellett a diákoknak kreatív módokon szövegeket alkotniuk. Hétköznapi eszközök felhasználása mellett a diákok többek között okostelefonjaik, valamint kép- és videószerkesztő alkalmazások és programok, esetenként videójátékok használatával alkották meg a történeteket.

A történetek kreatív értelmezése, prezentálása nemcsak a médiaoktatáson belül bizonyulhat relevánsnak, hanem más tantárgyak esetében is. Idesorolható például a magyar, amelyben a művek értelmezéséhez, feldolgozásához nyújthat segítséget a történetek digitális kontextusban való feldolgozása, de a természettudományos tárgyaknál is hasznos lehet e módszer. Az eredmények azt igazolják, a különféle szövegek feldolgozásával az értelmezés és szövegértés folyamata is eredményesebb lehet.

LANTOS TÜNDE óvodavezető (Bambi Marina Óvoda, Budapest)

A mentorálás jelentősége az óvodapedagógusok szakmai fejlődésében

Kutatásomban a pedagógusok szakmai fejlődésének lehetőségeit, gátjait szeretném feltérképezni a több éve pályán lévő és a pályakezdő pedagógusok körében egyaránt. Hisz a gyakornok is ugyanolyan részese az intézményi pedagógiai munkának, és az óvodában csak akkor tudnak igazán minőségi pedagógiai munkát végezni, ha lehetőséget biztosítunk a pályakezdő kollégák szakmai fejlődésének is. Ennek megvalósítása rajtunk, mentorpedagógusokon keresztül történik, segítjük az intézmény szervezetébe való beilleszkedésüket, felkészítjük őket az elméletben tanultak gyakorlati alkalmazására. Ehhez rendelkezniünk kell azokkal a kompetenciákkal, amelyek birtokában biztosíthatjuk a mentoráltak fejlődését. De jogosan kérdezhetjük, hogy kapnak-e szakmai támogatást azok a pedagógusok, akik mentorként is jelen vannak az intézményi szervezet életében, a minőségi pedagógiai munka megvalósításában. A személyes tapasztalom az, hogy adott a lehetőség a mentori munkára való felkészülésben. A szakmai továbbképzések, a tutorokkal folytatott folyamatos szakmai kommunikáció, az online kapcsolattartás, a személyes találkozások, műhelymunkák mind-mind a folyamatos szakmai fejlődést biztosítják. Az ország egész területén megvalósulnak ezek a támogató rendszerek? Reméljük igen, hisz ebben a folyamatban mentor és mentorált egyaránt tanul, fejlődik, aminek a gyakornok sikeres minősítő vizsgálja az eredményt. Ezzel nem ér véget a tanulási folyamat, csak az egész életen át tartó tanulás egyik fázisához érkezik. Ahhoz, hogy az oktatásban bekövetkező változásokkal lépést tudjunk tartani, folyamatos képzésre van szükség, elengedhetetlen a naprakész szakmai tudás birtoklása a minőségi pedagógiai munka megvalósításában.

Az óvodapedagógusok körében a szakmai fejlődésére irányuló előzetes vizsgálatom eredménye megmutatja, hogy milyen témában, hány órában választottak továbbképzéseket és mennyire volt hasznosítható az adott képzés szakmai munkájukban. Választ kaptam arra, hogy milyen gátló tényezők vagy épp támogató lehetőségek biztosítják az óvodapedagógusok továbbképzéseken való részvételét. A pilot vizsgálat Győr-Moson-Sopron megye és Budapest óvodáinak óvodapedagógusai körében történt. A vizsgálatban 45 óvoda vett részt, összesen 58 óvodapedagógus töltötte ki az általam összeállított online kérdőívet.

A kutatásom témáját nagyon időszerűnek tartom, mely segítségével árnyaltabb képet kaphatunk az óvodapedagógusok megítélése szerint, hogy milyen feltételeket/intézkedéseket, támogatói rendszert látnának indokoltnak a szakmai fejlődésük érdekében.

LERCH-CSEREI JUDIT doktorandusz (Eszterházy Károly Egyetem NTDI, Eger)

Tanítás-és tanulásmódszertan a digitális bennszülöttek iskolájában. Releváns-e a médiaműveltség elsajátítása az óvodában?

Számtalan nemzetközi és hazai kutatás igazolja, hogy a „Médiapolisz” lakói (Kósa É.-László M.), a digitális bennszülöttek egy nap akár több órán keresztül is használják a digitális eszközöket, sőt sok esetben rabjai azoknak. A szülői mediáció pedig az életkor előrehaladtával egyre kisebb. Mindezt az is nehezíti, hogy napról-napra szembe kell szállnunk a digitális átállás, a technológiai újítások nehézségeivel. Egy olyan világban élünk, ahol egyre

kisebbségi korosztály kerül a kibertér bűvületébe, és csecsemőknek szóló műsorok, tv csatornák rabjaivá válnak a kisgyermek. Éppen ezért e tanulmányban is szeretnénk rávilágítani annak fontosságára, hogy már egészen kicsi korban is elengedhetetlen a médiatudatos kommunikáció. Igen fontos akár formális, intézményesített keretek között akár non-formális úton a médiakommunikációs tudatosság és a médiaműveltség, vagyis a kritikus médiafogyasztás elsajátítása. A digitális bennszülöttek digitális nyelvet beszélnek, digitálisan kódolva születnek, fontos tehát a kitűzött célokat metodológiai szempontok mentén újragondolni. Az interaktív médiumok hatásának vizsgálata talán nem tűnik evidenciának abban az esetben, ha az új médiumokkal való kommunikáció cselekvésének eme szintjét az óvodások körében végezzük. A gyerekek új médiahasználatát megkérdőjelezhetetlen. Ahogyan az is, hogy a globális média egyre erőteljesebben hat a nevelési feladatokra. Így a médiaműveltség elsajátítása nagyon fontos a gyerekek számára. Időről-időre nemcsak az ismeretanyag átadása változik, de az információhoz való hozzáférés módja is. Az IKT eszközök használata azonban nem elég. A médiaműveltség a médiakutatások egyik legfontosabb témája. A probléma komplex, a téma adott, a tanulmány pedig együttgondolkodásra hív minden érdeklődőt, olvasót és kutatót.

DR. LUDÁNYI LAJOS mentor tanár (Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium)

13-14 éves tanulók kémiai részecskékről vallott elképzelései

A kémia megértésének az alapja a kémiai részecskével kapcsolatos ismeretek elsajátítása. Ugyanakkor minden gyakorló tanár számára nyilvánvaló, hogy az olyan absztrakt fogalmak, mint atom, molekula, ion, komoly értelmezési nehézséget okoznak diákjainknak. Az első kémiai év fals és hiányos részecskéképpé ráépülő további tananyag még több feloldhatatlan ellentmondást generál diákjainkban. Az így egyre gubancosabbá váló ismeretrendszer pedig nem segíti a további megértést. Számos ország kutatói vizsgálták azt, hogy miként rögzülnek a kémiai részecskékről alkotott elképzelések, hogyan tudják megfogalmazni, lerajzolni a diákok. A legújabbakban talán *Cokelez és Dumont (2005)* fogalmazta meg a kutatásukból leszűrte tapasztalatokat: *”Az atom és molekula fogalma túl absztrakt ahhoz, hogy a diákok kapcsolatot tudjanak kiépíteni az atomfogalom és a mindennapi tapasztalataik, fogalmaik között. Az [atomi szintű] fogalmak az absztrakció olyan szintjét követelik meg a tanulóktól, hogy úgy tűnik, erre az egyetemre kerülő diákoknak is alig 50%-a képes csupán.”*

A Debreceni Egyetem Kémia Szakmódszertani Intézete 2003-ban vizsgálta a 13-17 éves korosztálynak a kémia alapfogalmaival kapcsolatos ismereteit. Ennek a felmérőlapnak egy redukált kérdősort alkalmaztam nyolcadik és kilencedik évfolyamos diákok, atomról, molekuláról, ionról vallott nézeteinek megismerésére. A felmérés szeptember első hetében történt. Az így kapott információk így az egyetemes korábbi évfolyam tudására világítanak rá. A felmérés eredményeit összehasonlítottam a 17 évvel korábbi vizsgálat során tapasztaltakkal, amely már akkor is aggodalomra adott okot a kémia oktatását illetően. A jelenlegi felmérés adatainak feldolgozását követően nyilvánvalóvá vált, hogy diákjaink csak elenyésző mértékben rendelkeznek olyan részecskefogalommal, amelyre a középiskolai oktatásunkat építeni lehet. A képet még sötétebbé teszi, hogy a vizsgált 9. évfolyamos diákok jó képességűek, a megye legjobb középiskolái intézményébe nyertek felvételt. A nyolcadik évfolyamos tanulók esetében is a város legerősebbnek minősített oktatási intézményében történt a mintavétel.

Az előadás során ismertetem az általam talált leggyakoribb tanulói tévképzeteket, azok lehetséges forrásait és a feloldásukra történő javaslataimat.

MEGYERINÉ DR. RUNYÓ ANNA főiskolai tanár (Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác)

Digitális eszközök használata Főiskolánkon (AVKF) az online oktatás során

A 2019/2020. tanév második feléve a megszokottól eltérően alakult: március közepéig kontakt órák zajlottak, majd a járványhelyzet következtében hirtelen – minden átmenet nélkül – kellett átállni oktatóknak, hallgatóknak egyaránt az online ismeretátadásra/átvételre.

Előadásomhoz az online oktatás tapasztalatait gyűjtöttem össze kérdőív formájában Főiskolánkon (Apor Vilmos Katolikus Főiskola), a hallgatók szemszögéből vizsgálva a kérdést.

Az adatgyűjtés 2020. szeptember 7. és szeptember 27. között zajlott. A kérdőív 20 kérdésből állt, melyből 15 zárt, 5 nyílt végű kérdés volt. A kérdőív két fő részre tagolódott: az első öt kérdés általános, tájékoztató jellegű volt, majd 15 kérdés mérte fel a digitális eszközök használatát az online oktatás során.

A felmérés is azt mutatta, hogy több oktatót és hallgatót is váratlanul és felkészületlenül ért a személyes oktatásról az online oktatásra történő átállás. Nagy különbségek adódtak például az egyes tárgyak, kurzusok oktatói, valamint a hallgatók között is. A felmérésben – többek között – vizsgáltam, hogy mennyire volt nehéz átállni az online eszközökkel való oktatásra hallgatóként, illetve oktatóként? Melyek voltak a legnagyobb problémák, kihívások? Mely digitális tananyagok, tartalomhordozók kerültek elsődlegesen alkalmazásra? Hogyan tudtak kapcsolatot tartani az oktatókkal?

Vizsgálatom arra is kiterjedt, hogy megnéztem, mi jellemezte a legnagyobb, illetve a legkisebb mértékben a digitális lehetőségeket felhasználó kurzust tartalomhordozók, tananyagok, kapcsolattartás, feladatok szempontjából.

Fontosnak tartottam arra is rákérdezni, hogy mit tesznek hallgatóként annak érdekében, hogy az esetlegesen bekövetkező újbóli online ismeretátvétel eredményesebben valósulhasson meg. Végül pedig kíváncsi voltam véleményükre az online oktatás eredményességét illetően. Ezekre a kérdésekre adok választ előadásomban.

MILANOVICH LÁSZLÓNÉ tanár, képzőművészeti tagozatvezető (Győri Tánc és Képzőművészeti Általános Iskola, Szakgimnázium, Technikum és Kollégium)

Tanulmány a Cziráki Lajos komplex képzőművészeti megyei tanulmányi versenyről

A képzőművészeti vonalon teljesen egyedülálló értékeket felmutató verseny, a tanulmányi versenyek között is kuriózumnak számít. A 17 éve Győrhez köthető, megyei verseny főbb pedagógiai céljai mellett a két legfontosabb feladata, a tehetségígéretek felkarolása, és a tehetségfejlesztést kiemelten megvalósító intézmények és azok kollégái közötti kapcsolatrendszer, együttműködés fenntartása, bővítése.

A verseny történetének rövid bemutatásán kívül, részletes tájékoztatást ad a jelenlegi változásokról, amin keresztül megszólítja az általános iskolás és a középiskolás korosztályt is. A hagyományosan egy fordulós versenyt, a beküldött alkotásokat, témákban és technikai megközelítésben is elemző tanulmány beszámol az eddigi eredményekről és a kor kihívásaira is választ adó újabb változások bevezetéséről, azok szükségességéről. Röviden ismerteti, hogy mitől komplex tanulmányi verseny és korosztályonkénti lebontásban értékeli a 17 év tapasztalatait. A népszerűséget vizsgálva a beadott munkák számát táblázati adatokkal alátámasztva, a változások okait kutatva, elemzi a múltat, a jelent. A szűkebb és tágabb környezeti hatásokat is figyelembe véve röviden érinti a vizuális kultúra területén felbukkanó rajzversenyeket, azok negatívumait, a rajzszakos pedagógusok felelősségét. A téma kapcsán kitér a tantárgy struktúrájában fellelhető súlyozási problémákra, és az új NAT által generált, várható hatásokra, változásokra.

Az idén (2020) tavasszal még megrendezett verseny jövője aggodalomra ad okot, de reméljük, hogy a beküldésre szánt munkákat fogadni tudjuk ebben a tanévben is.

MIKLÓS ÁGNES KATA főiskolai tanár (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

Óvodai nevelés a COVID-19 idején

A 2020 tavaszán bekövetkezett járványügyi veszélyhelyzet következményei legalább annyira érintették az óvodákat is, mint az iskolákat, de gyökeresen eltérő stratégiákat, megoldásokat, válaszokat igényeltek és tettek lehetővé. Eleve, az óvoda feladatai fejlesztési és szocializációs feladatokként kerülnek meghatározásra, nem pedig oktatási elvárásokként: a magyar köznevelési rendszerben az óvodák által betöltött feladat elsősorban a 3-6 éves gyermekek közösségi szocializációjában, valamint fejlesztésében határozható meg - ez utóbbi esetében az értelmi, érzelmi, egészséges életmódra való stb. fejlesztéseknek egyaránt fontos szerep jut (ONAP, 2018).

Az óvodalátogatás 2020 tavaszán történő átmeneti felfüggesztése éppen ezért különösen nagy kihívások elé állította az óvodapedagógusokat: míg a távoktatás fogalmának könyvtárnyi a szakirodalma, a „távnevelés” definiálhatatlan, legfeljebb afféle pedagógiai fából vaskarikaként értelmezhető. Éppen erre az időszakra, a 2019/2020-as tanév tavaszi félévére esett a PPKE BTK VJTK Óvó- és Tanítóképző Tanszékén a végzős hallgatók összefüggő komplex pedagógiai gyakorlata is: a levelezős hallgatók számára négyhetes, a nappalis hallgatók számára nyolchetes időintervallum, melynek keretén belül egy általuk választott óvodában teljesítik gyakorlatukat, tartanak kognitív fejlesztő tevékenységeket, és vesznek részt a gyermekek intézményes nevelésében.

A kényszerű „távnevelési” időszakban a különböző óvodákban alkalmazott eltérő módszerek és stratégiák vizsgálatához összesen 20 végzős hallgatótól gyűjtöttem beszámolókat, melyekben elsősorban a következő kérdésekre voltam kíváncsi: 1. Hogyan magyarázhatók el az óvodáskorú gyermekeknek a globális események? 2. Milyen eszközökkel és módszerekkel próbálhatjuk pótolni a közösségi szocializációt? A válaszokból kirajzolódó kép nyilván sokszínű és változatos lett, szoros összefüggésben azzal, milyen általában is az adott óvoda kapcsolattartása a szülőkkel és az intézmény közvetlen társadalmi környezetével, milyen kiemelt fejlesztési feladatokat tart fontosnak az óvoda saját Pedagógiai programja, milyen (digitális) eszközök állnak az óvodapedagógusok és szülők rendelkezésére stb. Az eredmények mindemellett is roppant tanulságosak, és lehetőséget adnak arra, hogy többet tudjunk arról: egy hasonló veszélyhelyzetben milyen eszközök, módszerek és stratégiák alkalmazhatók az óvodai „távnevelésben”.

MOLDOVÁN SZILVIA egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A játszótársam, mondd, akarsz-e lenni? A dogmatikus és a kritikai gondolkodás interpretációelméleti megközelítése a pedagógiai gyakorlatban

Előadásomban szeretnék rámutatni, hogy a közös nyelven alakított, párbeszédben született módszertani ötletek hogyan alakítják a tanítási óra légkörét, az ismeret hagyományhoz kötésének útjait, arra, hogy a rákérdezés, az egyéni válaszkeresések a kizárólagosság elvetésével hogyan alakítják táptalajjá a sokszor szigorúan behatárolt tanári lehetőségeket. Néhány példát szeretnék mutatni arra, hogy a pedagógusi csoportok pedagógiai útkeresései hogyan válnak az értelmezés, az önértelmezés életre szóló lehetőségévé a tanítási órán és azon túl.

Az előadás filozófiai háttérét az az értelmezéseméleti fordulat adja, amely a nyelv fókuszba helyezésével a 20. század elején a teológiában – és ezzel együtt a praxisba helyezett vallási-beszédmódban: hitoktatásban, etikaoktatásban, művészeti oktatásban jelentkezik. A tanítási órán ezt lekövetni egy párbeszédben előkészített és megvalósított közös módszertani

munkával tudjuk a leghatékonyabban. Ennek különböző gyakorlati megvalósulásairól, alakított hagyományairól szeretnénk beszélni didaktikai módszerek bemutatásának segítségével.

Azok a gyakorlatok, amelyek egyre szorosabban ragaszkodtak a szó szerinti értelmezésekhez, az értelmezések sokféleségének elvetéséhez, és az értelmezések párbeszédbe lépésének elutasításához - nem szolgálják a ismeretek feldolgozását, a reflektált befogadói attitűd megszületését a diákokban.

A reflexióra nevelés kérdései ebben az összefüggésben megkerülhetetlenné válnak. Az értelmezés dialektikusságának megnyitott kapui nem csak a párbeszédre nyitottak eddig ismeretlen perspektívákat, de a vallási fundamentalizmus egyre radikalizálódó bezárkózásai is éppen ehhez a kapuhoz kötődtek, és kötődnek napjainkig.

Az előadás meglátásai szerint a fundamentalista értelmezési ketrec szabadulósobává alakítása egyedül a párbeszéd által kínált értelmezési játékok identitásfókuszú megközelítésének irányába mutatja a kiutat.

Szívesen mozgok a vallási nevelés kérdéseinek határterületein, az irodalomtanítási gyakorlatomban jelen van a teológiai, valláshermeneutikai tapasztalataink lenyomata. Szeretnénk bemutatni néhány olyan módszertani lehetőséget, amelyek a különböző pedagógiai módszerek párbeszédbe hozásával formálta az elmúlt tanévet.

MOLNÁR ÁGNES tanár (Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)

Lehet másképp – régi-új módszerek az első osztályosok, az óvodások énektanításában

Az emberek általában úgy vélik, egy kisgyerek kevésre képes. Ez alapvetően egy igen téves következtetés, hiszen a kisemberekben ott szunnyadnak a kibontakoztatásra váró képességek, és amennyiben érdeklődő, minden iránt nyitott, sok kulturális hatást nyújtó családban, illetve óvó néni, majd tanító néni mellett növekednek, igen nagy meglepetést tudnak okozni a felnőtteknek az élet minden területén.

Fontosnak tartom, hogy az óvodai zenei foglalkozásokon, illetve első osztályban, az énekórákon minden alapvető zenei ismerettel foglalkozzunk, így az egyenletes mérő kialakításával, a pontos ritmussal, a ritmikai készség, a zenei memória fejlesztésével, az alapvető relációk tanításával, s ezek mellett fejlesszük sokrétűen hallásukat, belső hallásukat, éneklésüket és zenehallgatási képességeiket is.

E felsorolt tananyagok korábban alapvetések voltak, s mire nagycsoportos lett egy gyermek, a sokrétű, mindenoldali foglalkozás hatására szinte észrevétlenül kialakultak a fent felsorolt készségek alapjai. A mai ifjúság viszont a technika, a gépek vonzásában növekszik, és a többség egyáltalán nem művészeti képességeinek fejlesztésére kap indíttatást családjában, aminek hiányát nagy és hosszú időn át tartó munkával tudjuk csak pótolni, és csakis akkor, ha sikerül áttörnünk a kisgyerekek korai érdektelenségének falain. Ehhez elengedhetetlen, hogy sok játékot találjunk ki, mozgás kapcsolódjon a tananyagokhoz, és azok begyakoroltatásához. Előadásomban saját játékos tanítási gyakorlatomból szeretnénk bemutatni egy csokrot.

DR. MOLNÁR-TAMUS VIKTÓRIA főiskolai docens (Debreceni Református Hittudományi Egyetem)

Pedagógusszerepek változásai a 21. században

Az előadásom témájaként szolgáló hallgatói segédanyag egy olyan elméleti tudnivalókkal ellátott gyakorlati módszertár, ami eredményesen alkalmazható a felnőttképzéssel (is) foglalkozó szakemberek saját szakterületén, tantárgyaik oktatása során. A gyakorlatok többségénél megfigyelhető a sajátélmény révén megtapasztalt hatékonyság adaptálhatósága, a

feladatok kipróbálás utáni - mintegy analógiára épülő - használata, vagyis a tananyag legfőbb célja, hogy a hallgatókat a módszerek, eljárások alkalmazására képessé tegyük. A globalizáció és az informatikai társadalom kialakulását kísérő tudásalapú társadalom kívánalma egy új tanulási paradigma kialakulását eredményezte: az egész életen át tartó tanulás során a tanításközpontú szemléletet felváltotta a tanulásközpontúság. A lifelong learning elvének megvalósítása új pedagógus és új andragógus szerepeket, valamint kompetenciákat hívott életre századunkban. A pedagógusok a gyorsan változó világ kihívásaira rugalmas szerepalakítással és kompetenciafejlesztéssel válaszoltak. Így tettek a kultúráközvetítés, a művelődés és a felnőttképzés formális, non-formális és informális területein működő szakemberek is. Az intézményes oktatás, valamint az egész életen át tartó tanulás folyamatának összefonódása felélénkült: a köznevelés keretében megvalósuló formális tanulás szinte rögtön halad tovább a non-formális és az informális tanulás színterein. Ennek következtében a pedagógusok és az andragógusok funkciói, tevékenységekörü sok ponton találkoznak. Több szerző szerint a pedagógus szerepek kisebb-nagyobb változtatásokkal aktuálisak a felnőttképzés és általában a kultúráközvetítés területén, vagyis elfogadhatjuk egylényegű mesterségként történő emlegetésüket célcsoporttól függetlenül. Mindez rendszeresen előhózza a pedagógusok és andragógusok kulcskompetenciáinak kollektív megvitatását, az azonosságok és különbségek tanulmányozását.

PÁLKUTI ANIKÓ mester- és mentortanár, magyar nyelv és irodalom-orosz nyelv szakos gimnáziumi tanár (Czuczor Gergely Bencés Gimnázium és Kollégium, Győr; Eötvös Lóránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Doktori Iskola, Budapest)

Szent Benedek Regulája - a XXI. századi oktatás irányítúje

Előadásom céljai között szerepel Nursiai Szent Benedek Regulájának bemutatása és hatása az európai katolikus nevelésre és oktatásra, különös tekintettel munkahelyemen, a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium és Kollégiumban, valamint aktualitására a civil életben is a tanítás, a mentorálás, az önképzés terén. A napjainkban oly népszerű coaching több évszázados hagyománnyal rendelkezik, gyökerei kimutathatóak a rendalapító Szent Benedek tevékenységében is.

A középkori műveltséget a bencések alapozták meg egy olyan korszakban, amikor a Nyugatrómai Birodalom bukása után szétesés, hanyatlás volt megfigyelhető Európában. Nem véletlen, hogy az öreg kontinens védőszentjeként is tekintünk Benedekre. Szerzetesi közösségeiben kapcsolódott össze legelőször a szellemi és a kétféle munka, jelmondatuk szerint élnek ma is: „Ora et labora!”, azaz „Imádkozzál és dolgozzál!”

Első hipotézisem, hogy a mentorálás több száz éves hagyományra vezethető vissza: Homérosz Odüsszeia c. műve alapján minimum 2800 évre, Szent Benedek tevékenységét illetően is több mint 1500 esztendőre. Második hipotézisem, hogy a Regula a XXI. század oktatásának egyik irányítúje 2020 „kizökkent” világában.

Kutatásom forrásai többek között a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtárban és Levéltárban őrzött hagyatéék, a Czuczor Gergely Bencés Gimnázium és Kollégium irattárában gyűjtött dokumentumok, belső felhasználású iratok voltak, továbbá a témával foglalkozó szakirodalom, az írásbeli kérdéseimre adott válaszok, az atyákkal készített interjúk. A feldolgozás tehát a kvalitatív módszerek mentén haladt: szakirodalmi kutatás, dokumentumelemzés, megfigyelés, szóbeli és írásbeli kikérdezés.

A XXI. század elején, különösen 2020-ban feltűnő a párhuzam a VI. századi benedeki rendalapítás és regulairás háttére között, melyekre a teljesség igénye nélkül rávilágítva támaszt kaphatunk a szokatlan és különleges élethelyzetekben. A BR a pedagógiai alkalmazáson túl a hétköznapi életvezetéstől a vállalati irányításig hasznos és élvezetes kalauz, jövőkép mind az egyházi, mind a világi olvasó számára.

PÁSZTOR ÉVA angolnyelv, történelem szakos középiskolai tanár (XX. Kerületi Nagy László Általános Iskola és Gimnázium, Budapest)

Az érzelmi intelligencia fejlesztése a tanórán, a tanári és tanulói hatékonyság jegyében

Tanárként büszke vagyok a sikereimre, de igazán csak a kudarcaimból tanulok. Jelen tanulmány megírására azok a sikertelen próbálkozásaim sarkalltak, melyeket egy két tanítási nyelvű szakgimnázium egyik legkiválóbb osztályának osztályfőnökeként, illetve egy végzős osztály angol célnyelvi civilizáció tanáraként tapasztaltam. Tanítási gyakorlatom során a kritikai gondolkodás alkalmazásának központi szerepet szánok, de a tanulók együttműködése, nyitottsága nélkül az ilyen próbálkozások – érdeklődés hiányában – meghiúsulnak. Így jutottam el az érzelmi intelligencia fejlesztésének problémaköréhez, és bevallom, falakba ütköztem. A mindennapi gyakorlatban a tantervek szorításában, a lexikális tudás átadásának oltárán a nevelés, a szociális készségek fejlesztése kerülnek feláldozásra. Pedagógusként olyan körülményeket kell teremtenünk az óráinkon, ahol a tanítványaink komfortosan érzik magukat, képesek egymással és velünk együttműködni, aktívak, kreatívak. Megoldást jelenthetnek a tanórákba becsempészett rövid, a különböző szociális kompetenciákat fejlesztő játékok, gyakorlatok. A diákok érzelmi intelligenciájának fejlesztése a racionális gondolkodásuk fejlődéséhez is hozzájárul. A tantárgya iránt elkötelezett tanárnak be kell látnia, hogy közös munkára bírni, csak arra nyitott csoportot lehet, és ehhez megfelelő pedagógiai ismeretekre van szükség. Előadásomban ehhez a kalandhoz kívánok segítséget nyújtani, ötleteket adni.

PIVÓK ATTILA mesterpedagógus, tanársegéd (Újlaki Általános Iskola, Budapest; Apor Vilmos Katolikus főiskola, Vác)

A digitális oktatás nehézségei és a benne rejlő lehetőségek

Régóta halljuk és olvassuk, hogy mennyire fontos a pedagógusok digitális kompetenciája, próbálják minél jobban bevonni az IKT eszközöket az oktatásba.

Tavasszal közbeszólt az „élet”, egyik napról a másikra kellett a gyakorlatban megvalósítani a digitális oktatást. Erre senki sem lehetett felkészülve, az átállás számos nehézségével találkozunk március és június között.

Az első nehézség a váratlan helyzet okozta időhiány volt, hiszen egy hétvége állt a rendelkezésre, hogy kialakítsuk az iskola digitális stratégiáját, és létrehozzunk egy egységes platformot. További akadályt jelentett az egységes platform kialakításának személyi, technikai és pénzügyi feltételeinek megteremtése.

Nehézséget jelentett az eszközök hiánya is, úgy a pedagógusok otthonaiban, mint a diákoknál. A továbbiakban egyértelműen szabályozni szükséges, hogy kinek kell biztosítani az eszközöket. Nehézséget jelentett a személyes kapcsolatok hiánya, ami a pedagógiában nélkülözhetetlen. Ezt nem lehet pótolni az online térben. Nehéz volt a tanároknak kiválasztani, hogy milyen feladatot adjanak a digitális osztályteremben, hiszen azt is át kellett gondolniuk, hogy a feladatot a tanulók otthon egyedül is meg tudják csinálni.

A beküldött feladatok ellenőrzése volt a pedagógusoknak a legidőigényesebb munka, mindenkiét egyesével letölteni, átolvasni, belejavítani és visszajelzést küldeni. A feladatok leírása és értelmezése is komoly nehézséget jelentett. Fentiekből következik a pedagógusoknak legnagyobb problémát jelentő kötetlen munkaidő. Egész nap készenlétben kellett állni. Azonban ez az időbeli kötetlenség lehet egy lehetőség is. Hiszen nem kell mindent egyszerre megcsinálni.

A virtuális osztályterem mellett a videókonferencia szoftverek jelentik a másik nagy lehetőséget. Nem kell elutazni, elég bekapcsolni a gépet és mindenkit látok, hallok, interakcióba kerülünk.

Összességében egy hibrid megoldás lenne hatékony és elfogadható. A jelenléti oktatás nem kikerülhető. A karantén alatt bebizonyosodott, hogy nem kell attól tartani, hogy a távoli jövőben nem lesz szükség iskolára. Lehetőségként pedig jól használható a virtuális osztályterem, ahol a tanulók beadják a házi feladatot vagy megnéznék egy videót, ahol a kiegészítő anyagok megtalálhatók.

DR. PODLOVICS ÉVA LÍVIA egyetemi adjunktus (Eszterházy Károly Egyetem Sárospataki Comenius Campus)

Reziliencia az oktatásban

Tanulmányomban a reziliencia iskolai alkalmazásának sikerességére próbálok rávilágítani. Úgy vélem ugyanis, hogy a nehézségekkel küzdő gyermekeknek nemcsak a körülményei, hanem iskolai eredményei is pozitívan befolyásolhatók az őket segítő faktorok kiaknázásával. Ilyen segítő faktorként tarthatjuk számon a gyermek személyiségét, biológiai/pszichológiai adottságait; valamint az őt körbevevő környezeti faktorokat, pl. a családját, illetve a támogató intézményeket, programokat, melyek együttesen válthatják ki az egy-egy nehéz helyzethez való alkalmazkodását. Az iskola rutinszerű felfogását felváltó új kezdeményezésekre szükség van a pedagógiában, hiszen a leszakadó kisebbségek, a különféle tanulási sajátosságokkal küzdők általános jelenléte igényli a sztenderdizált osztálykezeléstől eltérő megoldásokat, a speciális figyelmet, a reflexiót. Úgy vélem, nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt, hogy egyes gyerekek milyen személyes nehézségek után érkeznek meg hozzánk az osztályba; s ezért segítenünk kell őket abban, hogy az életükben előforduló negatívumok ellenére önmaguk kiteljesítőjévé váljanak. A reziliens magatartás kialakításának épp ezért elengedhetetlen iskolai szereplője a reflektív és metakogníciós stratégiákat alkalmazó pedagógus.

RUDI ANDREA tanár, innovátor educator trainer mesterpedagógus (Körösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnázium)

Az online tanítás sikerének titka, avagy hogyan lehet az iskolai távoktatás eredményes?

Az ez év tavaszán kialakult járványügyi helyzetben a kormány az oktatás folyamatosságának fenntartása érdekében a digitális oktatásra való áttérés mellett foglalt állást, sok pedagógust óriási kihívás elé állítva mind módszertani, mind technikai szempontból. A helyzet megoldásával még azok a kollégák is nehezen birkóztak meg, akik megfelelő technikai felszereltséggel rendelkeztek.

Innovátor educator trainer mesterpedagógusként egy budapesti gimnáziumban szaktanári munkám mellett az innováció, a digitális módszertan kiemelt területe a munkámnak.

Előadásomban szeretném megmutatni, milyen feltételek mellett lehet egy iskola sikeres a távoktatásban, az online térben, milyen oktatásszervezési, módszertani eljárások szükségesek ehhez.

Maga a fogalomhasználat „digitális oktatás” sem igazán helytálló. Sokkal inkább nevezném távoktatásnak az elmúlt időszak oktatási folyamatát, hiszen a tananyag átadása a leoptimálisabb esetben sem történt mindig digitális eszközökkel, sokkal inkább digitalizált tartalmakkal, vagy a pedagógus által kijelölt tananyagok önálló feldolgoztatásával. Mindezek ellenére megfelelő oktatási stratégiával, átgondolt oktatásszervezési eljárásokkal, megújult módszertannal és a sokat emlegetett digitális kompetenciával mégis sikeres lehetett ez a folyamat.

Egy strukturális változás kivitelezéséhez elengedhetetlen az igazi csapatmunka. Az iskolai vezetés távoktatás megszervezésére vonatkozó határozott utasításai elengedhetetlenek, mert ez alapján szoros együttműködéssel kialakított tervet dolgozhatnak ki a munkaközösségek a tanítási-tanulási folyamatok megszervezésére figyelve, konkretizálva az óraszámokat, elvárásokat, figyelembe véve a tanulók terhelhetőségét, és átdolgozva az értékelés módját. Könnyebb lehet azoknak az iskoláknak a helyzete, ahol digitális módszertani eljárásokban jártas pedagógus koordinálja a folyamatokat, illetve, ha a technikai problémák esetén az iskola informatikusától segítséget kaphatnak. Az egész intézményre vonatkozóan egységes felület nemcsak a szervezeti kommunikációt figyelembe véve fontos, hanem a tanítási-tanulási folyamatok megszervezése szempontjából is.

Előadásomban a digitális oktatási struktúra általános és módszertani szempontú bemutatása mellett külön szeretnék kitérni a nyelvi órák újragondolásának reflexiók áttekintésére a motiválástól az értékelési folyamatok sokszínűségének bemutatásáig.

Az elmúlt időszak nagy tanulsága, hogy szükség van a szemléletváltásra, a digitális kompetencia fejlesztésére, de nemcsak azért, hogy a váratlan helyzetekben is helyt tudjunk állni, hanem azért is, hogy hosszú távon is megtaláljuk azokat az eljárásokat, amelyek legjobban támogatják a tanulási folyamatokat, az ismeretek elmélyítését, gyakorlatban történő alkalmazását.

DR. SZABÓ CSILLA MARIANNA egyetemi docens (Dunaújvárosi Egyetem) – **HORVÁTH LÁZÁR GABRIELLA** általános iskolai tanító (Gárdonyi Géza Görögkatolikus Általános Iskola, Dunaújváros)

Tanári kompetenciák napjainkban: az adaptált TALIS felmérés eredményei – az igények és a valóság

A XXI. században oktató pedagógusoknak új kihívásokkal kell szembenéznük melynek oka az elmúlt évtizedben zajló jelentős társadalmi változások, valamint az, hogy a közoktatásban tanuló Z generációs fiatalok életüket az interneten élik, és ismereteik jelentős részét is az internetről szerzik (Szabó 2020). Az újfajta társadalmi elvárásokra a neveléstudománynak is más válaszokat kell adni, ezért a pedagógusoknak más kompetenciákkal kell rendelkezniük, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Ha a pedagógusok nem akarnak folyamatosan versengeni a tanulók digitális eszközeivel, akkor meg kell tanulniuk, hogyan tudják ezeket az eszközöket tanulásra és tudományos ismeretszerzésre használni az oktatási rendszer keretei között. Emellett támogatni kell a speciális nevelési igényű és a tanulási nehézségekkel küzdő tanulókat is. Mindez újfajta tanári szemléletet is kíván: korunk pedagógusának facilitátorként és mentorként kell tevékenykednie (András, 2016).

Az OECD néhány éve bizonyos rendszerességgel felmérést végzett a tanárok körében, feltérképezve többek között a szakmai felkészültségüket és fejlődésüket. A TALIS felmérésben (Teaching and Learning International Survey – Tanítás és tanulás nemzetközi felmérés) 2018-ban hazánk is részt vett. A 2019-ben egy közép-dunántúli tankerület iskoláiban végzett kutatás ezen felmérés magyar nyelvű adaptált változatán alapult. A papír alapú anonim kérdőívet – a tankerületigazgató engedélye után – az iskolaigazgatókon keresztül juttattuk el a pedagógusokhoz. A vizsgálatba 17 általános iskolát vontunk be, melyek közül 6 iskola megyei jogú városban (MJV) volt, 11 pedig kisebb városban vagy községben. Összesen 306 kitöltött kérdőívet kaptunk vissza.

A felmérés eredményei azt mutatják, hogy számos esetben csupán kis különbség van az országos és a tankerületi adatok között. Párhuzam mutatkozik aközött, hogy a pedagógusok hány százaléka kapott képzést egy-egy területen és milyen mértékben érzik magukat felkészültnek. Ez alapján elmondható, hogy a magyar pedagógusképzés az általános pedagógiára, a szaktárgyi és szakmódszertani tudásra és az osztálytermi gyakorlatokra helyezi

a hangsúlyt. Ám a kutatási eredmények arra is rámutattak, hogy az IKT használata, az SNI-s tanulók tanítása és a képességek fejlesztése kompetenciák esetében a válaszadó pedagógusoknak nagymértékben fejlődésre lenne szüksége.

SZAJLI CLAUDIA egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Jövő-orientáció vizsgálata egyszülős és kétszülős családban nevelkedő serdülők körében

Jelen kutatás célja annak feltérképezése, hogy van-e különbség az egyszülős és kétszülős családban nevelkedő serdülők jövő-orientációja között a házassággal szembeni attitűd, a továbbtanulás, valamint a szülőtől való függetlenedés tekintetében. A kutatásban összesen 82 középiskolás serdülő vett részt, akik aszerint kerültek csoportosításra, hogy egyszülős vagy kétszülős családban nevelkedtek. A kutatásban négy kérdőív felvételére került sor: Háttér kérdőív, Jövő-orientáció kérdőív (Nurmi, 1992, id.: Jámboři, 2007), Szülői bánásmód kérdőív (Parker, Tupling & Brown, 1979; Tóth & Gervai, 1999) és Házassággal szembeni attitűdmérő kérdőív (Gödri, 2001). Összesen három hipotézis tesztelése történt. Az első hipotézis – miszerint az egyszülős családban nevelkedő serdülők negatív attitűddel rendelkeznek a házasság intézményével szemben – nem igazolódott be. A második hipotézis – miszerint az egyszülős családban nevelkedő serdülők kevesebb továbbtanulással kapcsolatos célt fogalmaznak meg – sem nyert igazolást. A harmadik hipotézis – miszerint a gyermeküket egyedül nevelő illetve párkapcsolatban élő gyermekes szülők bánásmódja között különbség van, így az egyszülős családban nevelkedő serdülők magasabb pontértéket érnek el a Túlvédés skálán – sem nyert megerősítést, az elvárttal ellentétes irányú különbségről beszélhetünk. Az eredmények egy további feltételezést – miszerint kapcsolat van a szülőtől való függetlenedési igény és a szülői bánásmód között – sem erősítették meg.

DR. SZÁNTÓ BÍBORKA egyetemi adjunktus (Babes-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar, Pedagógiai és Alkalmazott Didaktika Intézet, Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozat, Románia)

Az olvasás és írás képességének alapozása a romániai koragyermekkori nevelés curriculumában

Romániában a 2019/2020-as tanévtől lépett életbe az új bölcsődei és óvodai curriculum. A curriculum nagy hangsúlyt fektet a gyermek globális fejlődésére, ami nagyon fontos ebben az életkorban az iskolára és az egész életre való felkészítés szempontjából, ezért a kompetenciákat öt fejlődési terület képességeit, készségeit, magatartásformáit figyelembe véve határozza meg. Az öt fejlődési terület egyike a nyelvi-kommunikációs fejlődés, az olvasás és írás alapozása (beszédészlelés és -értés, szóbeli kommunikáció, érdeklődés az írás és olvasás iránt, fonológiai tudatosság, annak tudatosítása, hogy az írott üzenetnek jelentése van stb.). Mind az új curriculum, mind pedig a curriculumot kiegészítő *Támpontok a gyermek korai tanulásához és fejlődéséhez születéstől 7 éves korig* c. dokumentum (2010) az olvasás és írás képességének alapozását a bölcsődei és óvodai nevelés kiemelt területként kezeli. A nyelvi-kommunikációs fejlődés és az írás-olvasás alapozása fejlődési területen belül részterületeket különít el négy fejlődési időszakban (0–18 hónap, 19–36 hónap, 37–60 hónap, 61–84 hónap), meghatározza a viselkedésben és készségekben észlelhető, hierarchikusan szerveződő viselkedésmutatókat, ugyanakkor példákat hoz a fejlődést támogató gyakorlatra, tanulási stratégiákra és tevékenységekre, amelyekkel a felnőtt segítheti a gyermeket a fejlődésben-tanulásban. Az előadás a kommunikáció és beszéd fejlődésének segítése, az írás és olvasás előkészítése fejlődési területnek az olvasás és írás előkészítéséhez kapcsolódó részterületeit, viselkedésmutatóit és az ezekhez javasolt tevékenységpéldákat

mutatja be. Az előadás rámutat arra, hogy a dokumentum az olvasóvá nevelést a gyermek születésétől kezdődően fontosnak tartja, és konkrét tevékenységpéldákat javasol fejlődésének támogatására, és rávilágít arra is, hogy az olvasás és írás képességének előkészítése részterületeihez helyenként túlzó viselkedésmutatók és fejlődést támogató tevékenységek fogalmazódtak meg.

DR. SZÓKE-MILINTE ENIKŐ egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János tanárképző Központ, Budapest)

Tanulási motiváció - digitális tanulás

A tanulási motiváció az iskolai tanulás eredményességének minimum feltétele. A tanulási motivációval kapcsolatban néhány fontos jellemzőt emelhetünk ki, mint olyan feltételeket, melyek pozitívan befolyásolják a tanulási motivációt. Ezek a feltételek az elsajátítási célok kitűzése és azok teljesülése, a viszonyítási célok jelenléte és azok teljesülése valamint a társas tanulási környezet hatása. Ezen feltételeket a kutatások az iskolai tanulási helyzeteket vizsgálva pontosították. Az előadás arra vállalkozik, hogy a megvizsgálja, hogyan befolyásolják ezek a feltételek a tanulói teljesítményt a digitális tanulás során. A tanulási motiváció alakulásával, a digitális oktatás bevezetésével egyidőben kézenfekvőnek tűnik föltenni a kérdést, mennyire sikerült a tanulókat aktívan bevonni a folyamatba, milyen volt a digitális társas közeg motiváló ereje, hogyan sikerült megteremteni és fenntartani a tanulók motivációját?

Egy online kérdőív segítségével végzett felmérés alapján - mely 2020 április-májusában egy véletlenszerű, nem reprezentatív 263 fős mintán került alkalmazásra - fogalmaz meg kérdéseket, mutat rá tendenciákra az előadás.

TOLNAI ANDREA magyar-történelem szakos középiskolai tanár (Dózsa György Gimnázium és Táncművészeti Szakgimnázium, Budapest)

A kezdő tanár problémáinak különböző rétegei az iskolában, a digitális oktatás kihívásai

Előadásomban két problémát vázoltam fel. Az egyik a pedagógusszerep változása, különös tekintettel a közelmúltban bevezetett online oktatás nehézségeiről. A másik pedig a kezdő tanár iskolába kerülésekor megtapasztalt kihívásai.

Mindkét téma személyesen érint, hiszen gyakorló pedagógusként személyesen is megtapasztaltam az online oktatást, és az azokkal járó nehézségeket. Mentorként pedig volt szerencsém nem egy alkalommal támogatni tanárjelölteket pályájuk kezdetén. A tanulmány döntő részében az ekkor látott tevékenységükről és eredményességükről számoltam be, a tanári kompetenciák mentén haladva.

DR. TÖLGYESSY ZSUZSANNA egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

Ördögtől a Megváltóig: a gyermekképpé változásai

A tanulmány a gyermekre vonatkozó felfogásokat, a gyermek-felnőtt viszony változásait próbálja a kezdetektől napjainkig a meglévő szakirodalom segítségével nagy vonalakban bemutatni, abban a reményben, hogy a múlt tükrében napjaink multikulturális világát jobban megismerhetjük.

VARGA-CSIKÁSZ CSENGE doktorandusz (Eszterházy Károly Egyetem NTDI, Eger)

A drámapedagógia szerepe a pedagógussá válás folyamatában

Napjainkban se diáknak, se tanárnak nem egyszerű lenni – gondolhatják azok a kritikusok is, akik szerint az iskolákat még mindig azok a herbarti terek veszik birtokba, ahová a gyerekeket már 6 éves koruktól egy szűk osztályterem padjaiba kényszerítik napi 6-7 órára és bő tíz évre. Bár már köztudott, hogy a gyermek a játékon keresztül tanul, a pedagógusok mégis nehézségekkel küzdenek mind az általános- és középiskolai, mind a felsőoktatási tananyagbeli terheltséget illetően. Nem feltétlenül kell azt gondolnunk, hogy a korábbi generációknak kevesebbet kellett tanulniuk, azt láthatjuk, hogy a Z és alfa generáció befogadóképessége megváltozott. Ebből adódóan szükség van az iskolában olyan ventilálási, stresszlevezetési lehetőségekre, amelyek által az újabb generációk is le tudják vezetni azt rengeteg – például okostelefon, tévé, internet által közvetített vizuális – ingert, ami felfogási médiumukra befolyással bírhat. Ezen impressziók feldolgozásában (pozitív vagy negatív hatásuktól függően és más módszerek mellett) az oktatás segítségével lehet az a drámapedagógiai eszköztár, mely pedagógusok számára kapcsolatépítő, közösségformáló és személyiségformáló módszereket kínál. Ahhoz viszont, hogy ez a mindennapok rendszerébe iskolai szinten beépülni tudjon, kellenek olyan pedagógusok, akik nemcsak alkalmazzák, hanem terjesztik is a módszert, így nevelve újabb és újabb drámás gyakorlatokat ismerő, önazonos utánpótlást. A drámapedagógia ezen körforgásban olyanok életére is erővel bírhat, akik a pedagóguspályára készülnek – ennek fontossága a tanulmányban olvasható.

www.btk.ppke.hu